

OREBLADET

Medlemsblad for

Trøndelagsavdelingen av Norsk Botanisk Forening

Årg. 10

Nr. 2 – 2007

OREBLADET

Orebladet utgis av:

Norsk botanisk forening, Trøndelags-
avdelingen (NBF-TLA)

Postadresse: Vitenskapsmuseet
Seksjon for naturhistorie
7491 Trondheim

Besøksadresse: Erling Skakkes gt. 47A
ISSN 1501-4924

Redaktør

Svein Terje Båtvik

Abonnement

Bladet utgis med to nummer i året. For
medlemmer av Trøndelagsavdelingen
av NBF inngår Orebladet i
medlemskapet.

Abonnementspris for ikke-medlemmer
er for 2007 kr. 75,-.

Manuskripter

Manuskripter kan sendes som Word-fil
(versjon 2000 eller eldre), gjerne som
vedlegg til e-post, til:

nbf.tla@vm.ntnu.no eller til
svein-t.batvik@dirnat.no.

Bruk skrifttype Times New Roman i
størrelse 12 gjennom hele teksten.

Enkel linjeavstand. Overskrifter
utheves. For de som ikke har tilgang på
PC kan manuskripter sendes
maskinskrevet eller tydelig
håndskrevet.

Norske plantenavn skal brukes der
disse finnes. Eventuelle latinske navn
skal stå i kursiv etter det norske navnet
uten bruk av bindestrek eller parentes.

Illustrasjoner

Redaksjonen ønsker illustrasjoner i
form av strektegninger, diagrammer og
foto (både digitale, papirkopier og
dias). Merk foto som skal returneres
med navn og returadresse.

Frist for manuskripter

Vårnummer: 1. april

Høstnummer: 1. november

Styret i NBF-TLA:

Arne Sigurd Odland (leder)

Egil Ingvar Aune (sekretær)

Anne Stine Ekker

Arne Jakobsen

Line Johansen

Sverre Lundemo

Ekspertkomiteen:

Harald Bergmann

Sigmund Sivertsen

Dag-Inge Øien

Revisorer:

Pcr Arild Aarrestad

Bodil Wilmann

Forsidebildet viser stavklokke
Campanula cervicaria. Dette
nummeret av Orebladet har en
artikkel om bl.a denne arten i
Trondheim.

Foto: Svein Båtvik

Tegningene i bladet er laget av
Dagny Tande Lid og er gjengitt
med tillatelse.

Lederen har ordet:

Foreningen har gjennomført ganske omfattende, spennende aktiviteter det siste halvåret. I etterkant av FN-konferansen om biologisk mangfold her i byen er det nærliggende å trekke frem lokalfloraprojektet som et av våre egne sentrale tiltak. Gjennom to til tre årlige, kortvarige helgesamlinger har vi siden 2006 i foreningens regi gjennom dette prosjektet bidratt til økt kunnskap om botanisk mangfold i regionen. Feltsamlingenes klare pedagogiske og sosiale profil, opplæring i plantekunnskap og felles opplevelse av natur og kulturlandskap, har bidratt til deltakernes uttrykte ønske om gjentakelse av slike turer. Leserne av Orebladet oppfordres til å bli med på neste sommers registrering (se omtale og påmeldingsskjema i bladet). I vårt samarbeid med Herbariet ved Vitenskapsmuseet om lokalflora, gjenstår det enda enkelte formaliteter. Også Artsdatabankens planer om en norsk "Artsportal" er Botanisk Forening involvert i, sammen med øvrige frivillige interesseforeninger. Progresjon i utviklingsarbeidet med norsk artsportal vil bli omtalt på et av våre medlemsmøter til våren; jf. møteprogrammet på baksida av bladet.

God oppslutning og entusiasme omkring våre øvrige turarrangement, i form av Villblomstenes dag og ordinære ekskursjoner (jf. referatene i bladet) gjenspeiler betydelig interes-

se i befolkningen for natur- og botaniske verdier. Når foreningen klarer å fange opp og kanalisere dette behovet gjennom våre arrangementer, er det grunn til å være fornøyd. Takk til koordinator for Villblomstenes dag, både fjorårets og nåværende, og til ekskursjonskomité og turledere! Vi ønsker selvsagt både å hvile på laurbærene og å bli enda bedre!

God bredde i foreningsarbeidet er noe som også de innbudte foredragsholdere bidrar til. I høst har vi opplevd spennende omtaler av henholdsvis Linné (ved Ane Guldahl) og menneskeskapte klimaendringer avdekket gjennom dendrokronologi (ved Terje Thun). Høstens siste medlemsmøte 3. desember har vi like store forventninger til. Da iverksetter vi også foreningens fornyelsestiltak i form av "Årets plantebilde" som vil bli premiert. Utover våren innfører vi "Månedens blomst" og andre tiltak som bidrag til fornyelse og variasjon av medlemsmøtene. Blant annet vil vi utover våren forsøke å avholde kurs i artsbestemmelse og gi tilbud om å artsbestemme planter som tilhørerne tar med.

Til slutt kan vi enda en gang gratulere dyktige artikkelforfattere: Deres bidrag opprettholder Orebladet som et spennende og relevant medlemsorgan!

GOD LESNING!

Arne S. Odland, Leder i NBF-TLA

Tre arter å bry seg om: Gulveis, stavklokke og vårmarihånd

Av Eli Fremstad

Det er ikke slik som min ”gamle lærer” Knut Fægri i Bergen engang påsto: ”Norge er botanisk godt utforsket; her er ikke mer å finne”. Jeg trodde ikke på ham da, i 1970-årene, og all senere erfaring har vist at han tok grundig feil. Det foregår mye i tilknytning til Norges flora. Gjengroing, terrenginngrep i massevis, klimaendringer og flere andre ganske omseggripende faktorer fører til at arter kommer og sprer seg (jf. Artsdatabankens svarteliste, Gederaas & al. 2007), noen minsker (jf. samme banks rødliste, Kålås & al. 2005) og andre bare øker og øker (mange ugras). For svært mange arter har vi ikke riktig oversikt over statusen. Innimellom kommer det til Viten-skapsmuseets herbarium (TRH) materiale av arter som vi har en viss forkjærlighet for, og da kan det være greit å melde fra om det til eventuelle andre florainteresserte. Her kommer en beretning om nyfunn (gulveis), bekreftelser på gammelkjente lokaliteter (stavklokke) og en statusrapport (vårmarihånd). To av beretningene skyldes telefoner fra observante karer som ser noe nytt i områder der de har ferdes lenge.

Gulveis *Anemone ranunculoides*: I begynnelsen av juni i år ringte Geir Egil Larsen i Verdal og fortalte at han hadde funnet en ny lokalitet for

gulveis i Verdal. Da jeg to dager etter rykket ut for å se på lokaliteten sammen med Larsen, hadde han fått opplysninger om enda et funn i det samme området. Det ble gjort av grunneieren, Odd Gunnar Hallan, som har kjent til den første lokaliteten noen år. Men den andre var nyoppdaget. En lokal tremannsdelegasjon sørget for at jeg fikk syn for sagn.

Forekomsten av gulveis på Søråker i Verdal (PR 23,72) har vært kjent i mange år (se Fremstad & al. 2005). De to nye lokalitetene ligger SØ for gården Hello, i kilometerrutene PR 24,71 og PR 25,71, henholdsvis 240 og 300 moh. Det er ca. 0,5 km i luftlinje mellom de to nyoppdagete lokalitetene, som ligger 2-2,5 km sørøst for den velkjente lokaliteten på Søråker. Her sør i Verdal har altså gulveis tre godt dokumenterte lokaliteter. (De nye lokalitetene er belagt i TRH.) Den ene nye ligger langs en sti gjennom en relativt rik granskog som ble plantet i 1950-årene; den andre er en fuktig glenne i granskog som en gang har vært hugd ut og senere er blitt plantet med gran (på 1970-tallet?). Også det andre stedet ligger kloss inntil en sti, der attpåtil mange verdalinger farter rundt i trimøyemed. Verdal er full av steder med lignende voksesteder. Når

kommer neste funn av gulveis fra den kommunen?

Stavklokke *Campanula cervicaria*: Stavklokke har havnet på den norske rødlista (Kålås & al. 2006), i trusselkategorien NT (nær truet). (Du finner rødlistevurderingen på nettet under Artsdatabankens rødlistesider). Fagpersoner har ment at stavklokke har gått tilbake (i antall populasjoner og/eller individer) de siste tiårene. For slike arter er det følgelig betimelig å spørre: Hva vet vi om dem, egentlig? I sommer fikk TRH gode opplysninger om to "gamle lokaliteter" for stavklokke, lokaliteter som ingen hadde rapportert om på mange år. Følgelig visste vi ikke om arten fortsatt fantes der eller ikke.

ST Trondheim. Stavklokke har én kjent lokalitet i Trondheim. I 1942 ble den funnet av Einar Fondal i "Strinda ved nordre bredd av nedre Estenstaddam i steinet kratt." På herbarieetiketten (TRH 163160) angir Fondal "Bare få eks." Senere har stavklokke merkelig nok ikke blitt belagt av andre eller rapportert gjenfunnet, trass i at den vokser i et mye brukt turområde. Kjell Ivar Flatberg har dog lett etter den (pers. medd.).

Den 20.7.2007 fant jeg den imidlertid, på en tur i marka der formålet ikke var botanisering. Stavklokke vokser fremdeles på nordsiden av Estenstaddammen, i en sørvendt skråning, på begge sider av turstien

som er anlagt helt nede ved vannkanten. Nedsiden av stien består av en lav kant av sprengstein. Ovenfor stien er det dels berg, dels en lav rasmark med gråor, bjørk, rogn og noen hasselbusker, med åpen, rik undervegetasjon av bl.a. tyrihjem *Aconitum lycoctonum* ssp. *septentrionale*, trollbær *Actaea spicata*, vårerteknapp *Lathyrus vernus*, hengeaks *Melica nutans*, kranskonvall *Polygonatum verticillatum* (særlig mye) og bringebær *Rubus idaeus*.

På en ca. 35 m lang strekning (i rute NR 73,30) ble det tallet 25 blomstrende individer. Noen individer står så godt som i vannkanten, inne i lavt buskas av gråor; andre et par desimeter høyere langs nedre stikant, og resten tett inntil eller vel én meter ovenfor øvre stikant. Plantene står lysåpent eller i halvskygge. Stavklokke har altså overlevd på dette svært beferdete stedet i 65 år; overlevd både selve stianlegget og plukking og ødeleggelse fra forbipasserende. Arten er stor, grov og særlig lett synlig når den er i blomst. (Blomstene er lyseblå og sitter i klynger oppover stengelen). I 2007 var en rekke av individene brukket toppen av eller skadet på annen måte, men noen individer hadde også fått modne kapsler. En utvikling fra "bare få eks." i 1942 til 25 individer i 2007 er en bedre utvikling enn fryktet, stedets sterke eksponering i forhold til turgjengere tatt i betraktning.

Men voksestedet har vært kjent enda lengre, for Storm (1888) skrev: "I sidste Sommer har jeg fundet den på et Par nye Steder, neml. Strax syd for Tillerbroen i Ur samt ved Aunet i Bakkerne syd for Gården og Veien, på Kalkstenbjerg." Aunet var et (nå for lengst nedlagt) bruk på nordsiden av Estenstaddammen (Bratberg 1996). Storm samlet ikke mye planter, eller han samlet og materialet er senere gått tapt. Men det han skrev om Estenstad-forekomsten har vist seg å stemme. Derimot har ingen ennå "nedlagt" stavklokke ved Tillerbrua.

MR Nesset. Gleden over gjenfunnet av stavklokke i Trondheim hadde ikke helt lagt seg da Bjørn Austigard i Molde meldte seg på telefonen og kunne fortelle at han og hans kone hadde tellet 50 blomstrende eksemplarer av stavklokke på østsiden av Eikesdalsvatnet. Var det av interesse? Han hadde selv sett planten der i 1979, men aldri senere. Nå visste jeg at stavklokke i sin tid var blitt funnet, men ikke belagt i Eikesdalsområdet, jf. den runde ringen (som angir litteraturopplysning eller lignende, ikke herbariebelegg) på kartet til Fægri (1996). En databaseutskrift over rødlistearter viste at det fremdeles ikke fantes belegg av stavklokke fra Nesset kommune. Jeg rykket ut, og fant lokaliteten ved hjelp av god beskrivelse fra Austigard. På begge sider av veien langs Eikesdalsvatnet, og tett inntil den tellet jeg 69 blomstrende individer i rute MQ

57,43. Så er den åpne ringen blitt nedlagt, dokumentert, tenkte jeg. Og stavklokka har det tilsynelatende bra der den står.

Nå har veien langs Eikesdalsvatnet vært åpen noen år, så hvorfor har ingen sett stavklokke der tidligere? Bjørn Austigard har trolig forklaringen. Sannsynligvis har arten vært der hele tiden siden han så den i 1979. Inntil ganske nylig ble de steinete områdene på begge sider av veien beitet av sau, som området ble det før veien ble anlagt. Ganske nylig opphørte beitet, og det har gitt stavklokka anledning til å vokse opp til blomstring. Tidligere har den trolig overlevd som rosett og ikke kommet i blomst, i alle fall ikke i så stor grad at selv den som ferdes der regelmessig har sett den. Stedet innbyr ellers ikke til stopp sånn uten videre. Nå når beitet ikke lenger kuer den, får stavklokka anledning til å frøformere seg i det ganske åpne, steinete området. Men hvor lenge? Det vil ikke ta lang tid før gråorbusker slår opp på hele strekningen. Nå ser det ut til at stavklokka kan trives ganske bra i halvskygge, så den vil nok kunne overleve en del år, også uten skjøtsel. Men noen bør sørge for å holde gråora nede med mellomrom. En oppgave for en lokal floravokter?

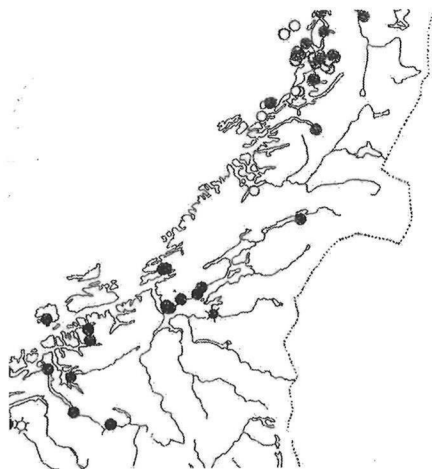
I ettertid har jeg funnet ut at ringen på 1996-kartet må skyldes en muntlig meddelelse til Olav Gjærevoll fra Gunnar Brodal, apoteker og amatørbotaniker. Han fant stavklokke i

gamle Eresfjord og Vistdal kommuner i 1951, på Bogge (se Gjærevoll 1951). Men Bogge-gårdene ligger i rutene MQ 51-54,56-57, som er 13-14 km lenger nord! Med andre ord: Jeg hadde ikke dokumentert ringen på 1996-kartet, men en lokalitet som hittil har vært ukjent for oss. Kanskje noen fremdeles kan finne stavklokke ved Bogge? En ny stavklokke-lokalitet er ikke hverdagskost, så takk til Bjørn Austigard for å ha påvist den.

Vårmarihånd *Orchis mascula*:

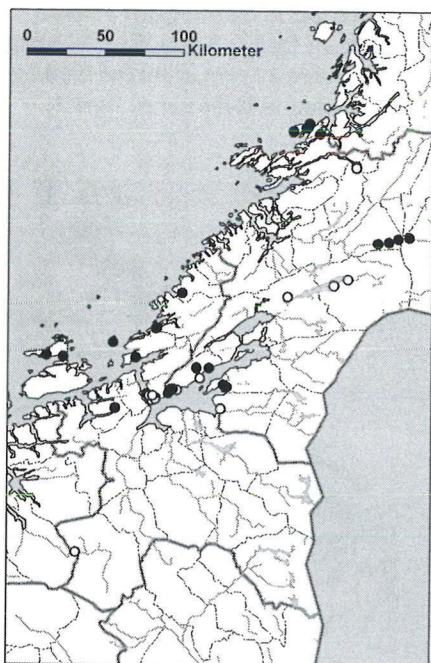
Som tidligere ”vestlending” er jeg blitt rimelig fortrolig med ”kystplanten” vårmarihånd. I alle årene siden jeg bodde på Vestlandet er jeg ikke blitt bortskjemt med vårmarihånd, for i Trøndelag er det ikke så mye av den. Jeg ble derfor aldri så lite oppstemt da jeg fant vårmarihånd ved Lo gård i Åsen, Levanger her i vår (NR 95,53). Ikke mer enn fem blomstrende individer i en skogkant med hassel. Første funn på sørsiden av Trondheimsfjorden, tenkte jeg. Men det stemte jo ikke. I 2004 fant Anders Lyngstad den på Frosta. Ved å gå gjennom TRHs belegg fra Trøndelag, forekom det meg at dagens kartbilde for vårmarihånd er en smule annerledes enn det som Fægri (1960) gir (figur 1). Der er den eneste prikken på sørsiden av fjorden et ”unøyaktig lokalisert” funn i Stjørdal, som viser seg å være fra Storsvika, og som ikke kan sies å være så vanskelig å lokalisere. Men der har visst ingen sett den siden 1948. Verdt å lete etter i 2008?

I TRH har vi 62 belegg av vårmarihånd: 25 fra ST, 37 fra NT. Nøyaktig halvparten av dem er fra før 1960 og har bidratt til prikkene på figur 1.

Figur 1. De kjente forekomstene av vårmarihånd i Trøndelag per 1960. Utsnitt fra kart hos Fægri (1960).

Den andre halvdel av beleggene er fra 1960 eller senere. Når en luker bort belegg med så vage lokalitetsangivelser som Stadsbygden, Leka og Leksvik, sitter en igjen med 14 dokumenterte lokaliteter i ST og 22 i NT. De fordeler seg i fylkene som på figur 2. I forhold til 1960-bildet er det kommet til en rekke belegg fra kyststrøkene: Frøya, Snillfjord, Bjugn (Tarva), Åfjord og Roan og flere lokaliteter i Leka, og i Nærøy, like ved Nordlands-grensen. Lokalitetene i ytter-Namdalen står i forbindelse med de mange funnene av vår

Figur 2. Forekomster av vårmarihand i Trøndelag, dokumentert med belegg i TRH. Åpne ringer viser belegg fra før 1960; fylte prikker belegg fra 1960 eller senere.

marihand på Helgeland, som en skimter på figur 1 (men ikke er tatt med på figur 2). Einar Værnes har foto av vårmarihand fra Hemne, Sørvassdalen (2004) i sin fotosamling på internettet. Den lokaliteten er ikke med på kartet, heller ikke lokaliteter som måtte finnes i TRHs krysslister-samling.

Sør i Trondheimsfjorden er det blitt flere kjente lokaliteter i de kommun-

ene der vårmarihand kan sies å ha sin trønderske hovedtyngde; Rissa og Leksvik. Vilhelm Storm, en gang konservator ved Vitenskapsmuseet, var for øvrig den første som påviste vårmarihand i Trøndelag (Storm 1886). Det var i Leinslia, Rissa, der den er blitt samlet flere ganger senere. Også i de rike liene i Vanvikan, Leksvik, er den blitt samlet en rekke ganger, mens det fra de fleste andre lokalitetene bare finnes 1-2 belegg, av ulik alder.

Den mest påfallende utvidelsen i kartbildet er nok rekken med lokaliteter i Sanddøldalen, med tre funn i Grong og ett i Lierne, nær Grong-grensen. Denne gruppen er kanskje litt overraskende for en art som går for å være utpreget kystplante.

Dette er helt sikkert ikke alt som finnes av vårmarihand i Trøndelag. Se etter den i baserike, friske til litt tørre beitemarker og heier, hasselkratt og løvskogskanter, skrenter og små rasmarker, sågar veikanter. Fint påskudd for en vårtur.

Takk til Geir Egil Larsen, Verdal og Bjørn Austigard, Molde for informasjon om gulveis og stavklokke, og til Marc Daverdin, Vitenskapsmuseet, for å ha laget kartet over TRHs belegg av vårmarihand i Trøndelag.

Litteratur

- Bratberg, T. 1996. Trondheim byleksikon. – Kunnskapsforlaget, Oslo. 680 s.
- Fremstad, E., Lyngstad, A. & Rønning, G. 2005. Gulveis *Anemone ranunculoides* i Trøndelag, en statusrapport. – Blyttia 63: 177-185.
- Fægri, K. 1960. Maps of distribution of Norwegian plants. I. The coast plants. – Universitetet i Bergen Skrifter 26. 134 s. + kart.
- Fægri, K. 1996. *Campanula cervicaria*. – I: Fægri, K. & Danielsen, A. (red.) Maps of distribution of Norwegian vascular plants. 3. The south-eastern element. Fagbokforlaget, Bergen. S. 36 + kart.
- Gederaas, L., Salvesen, I. & Viken, Å. (red.) 2007. Norsk svarteliste 2007. – Artsdatabanken, Trondheim. 152 s.
- Gjærevoll, O. 1951. Frå floraen i Trøndelag. 2. – Kgl. Norske Videnskabers Selskab Museet, Årsbok 1950: 1-10.
- Kålås, J.A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. Norsk Rødlister 2006. – Artsdatabanken, Trondheim. 416 s.
- Storm, V. 1886. Notiser til Thronhjems Omegns Flora. I. – Kgl. Norske Videnskabers Selskab Skrifter 1885: 1-36.
- Storm, V. 1888. Notiser til Thronhjems Omegns Flora. 2. – Kgl. Norske Videnskabers Selskab Skrifter 1886/87: 21-39.

Eli Fremstad
NTNU Vitenskapsmuseet, Seksjon
for naturhistorie
Eli.Fremstad@vm.ntnu.no

Katsuratre – et levende fossil forvillet i Trøndelag

Av Tommy Prestø & Dagmar Hagen

Innledning

Søndagsturen 9. september 2007 gikk i nærmiljøet vårt på Lade. Like øst for Djupvika ligger gården "Kysten". Herfra strekker det seg en åker oppover mot Østmarka sykehus. Tradisjonelt har dette vært en kornåker, men i 2007 har den ikke vært pløyd opp. Ved passering av den brakke åkeren ble vi oppmerksom på noen små, forvede planter i åkerreinen. Den første koblingen var vel at dette var en ukjent poppel, men ved

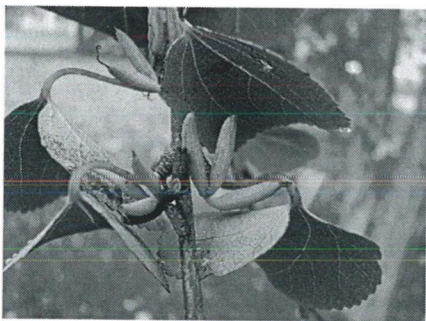
nærmere ettersyn skjønnte vi at dette var forvilla planter av katsuratreet *Cercidiphyllum japonicum* (figur 1). Tre sannsynlige foreldretrær ble lokalisert i parken til Østmarka sykehus, to hunnplanter (figur 2) og en hannplante.

Mengde og fordeling av frøplanter

Den 25. september ble åkeren undersøkt litt mer i detalj, og det viste seg at det var et stort antall frøplanter av katsuratreet i området. I alt ble mini-

Figur 1. Katsuratre *Cercidiphyllum japonicum* i brakklagt åker ved Østmarka, Trondheim. På bildet vises også småplanter av bjørk *Betula*.

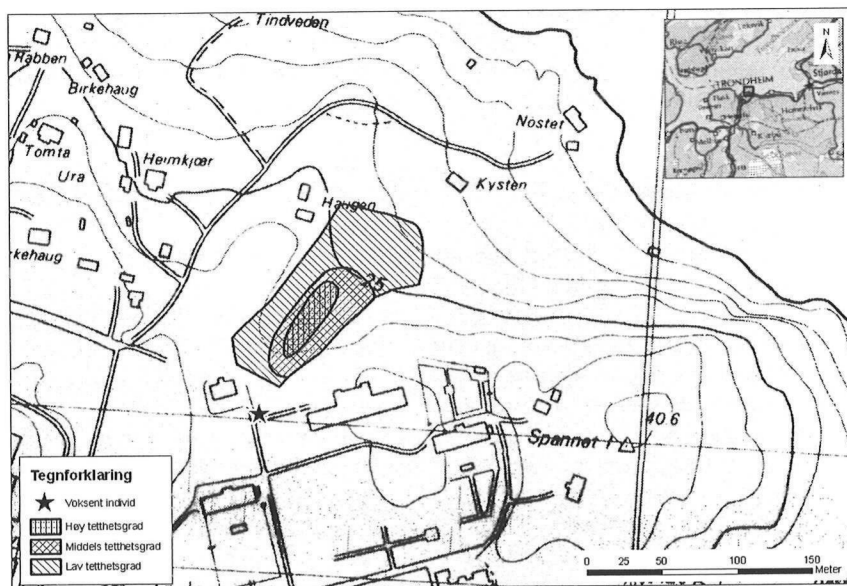
Figur 2. Frøkapsler av katsuratre i parken ved Østmarka sykehus, Trondheim.

mum 257 planter registrert i åkeren i en avstand fra ca. 40 m opp til ca. 230 m fra de trolige foreldretrærne (figur 3). Over halvparten av frøplantene ble funnet i området med høyest tetthet. Størrelsen på frøplantene varierte fra ca. 5 til 45 cm. Gjennomsnittsstørrelsen antas å være ca. 15 cm høsten 2007. Det var så-

pass stor forskjell på de største og de minste plantene at det muligens kan være to årganger representert. Vi har også leita litt etter småplanter og voksne trær av katsuratreet andre steder i området rundt Østmarka, men så langt har vi ikke funnet flere individer her. Voksne katsuratrær finnes i Ringve botaniske hage, ca. 650 m sør for funnstedet, og vi kan selvsagt ikke utelukke at det også finnes flere trær på Lade.

Litt om katsuratreet

Katsuratreet har egne hannplanter og egne hunnplanter. Frukten inneholder mange avflata, vinga frø som spres med vind (Heywood & al. 2007). Frøene spirer direkte etter spredning (Billing Hansen 2004). Katsuratreet hører til katsuratrefamilien *Cercidiphyllaceae*. Systematisk regnes dette som en isolert og primitiv familie. Den står nært trollhasselfamilien *Hamamelidaceae*. Katsuratrefamilien er en svært gammel familie, og kan i så måte sammenliknes med mer kjente "levende fossiler" som "urtidstre" *Metasequoia*, "skjermbladtre" *Sciadopitys* og "hjultré" *Trochodendron*, og alle disse slektene har tidligere inneholdt mange arter. I dag er katsuratrefamilien kun representert med ei slekt med to nålevende arter på verdensbasis (Heywood & al. 2007). Det vanlige katsuratreet *C. japonicum* finnes på de fire store japanske øyene. Lokalt danner det rene bestand med opptil 35 m høge trær. Videre finnes det i det sørlige Korea og i

Figur 3. Forekomst og tetthet av frøplanter av katsuratree i brakklagt åker ved Østmarka. Potensielle foreldretrær er vist med stjerner.

Kina vest til Sichuan. Den andre arten, *C. magnificum*, er begrenset til øya Honshu. Den ble tidligere regnet som en "fjellskogsvaretet" av det vanlige katsuratreet.

Katsuratreet ble innført til Vest-Europa for første gang i 1864, og er i dag et litt kuriøst innslag i norske hager (Billing Hansen 2004). I Norge blir katsuratreet en opprett busk eller et lite tre, oftest 5-8 m. Det har hjerteforma blad med nydelige, gule og røde høstfarger og ved bladfall avgir bladene krydderaroma. Som hageplante plasseres den i hardførhetskategori H4-5, dvs. at den kan anbefales plantet nord til et stykke opp i

Gudbrandsdalen, i lavlandet langs hele Vestlandskysten, i lavlandet ved Trondheimsfjorden og på klimatisk gunstige steder på Helgeland.

Katsuratree er tidligere funnet frøforvilla i Oslo 1999 og Lindesnes 1980 (Lid & Lid 2005), men er trolig ikke fast etablert. Vi har ikke funnet dokumentasjon på forekomst av frøplanter nord for Dovre. En rask sjekk mot andre informasjonskilder har så langt avdekket: I Europa har vi kun funnet informasjon om at den er funnet forvilla i Tyskland (Keil & Götz 2005). I USA ble katsuratreet for første gang registrert frøforvilla i Ohio 1995 (Vincent & Cusick 1998).

Senere er den også registrert i et par andre stater, men Gilman & Watson (2006) mener den har lavt potensial som invaderende art i Nord-Amerika.

Hvordan vil småplantene av katsuratreet klare seg?

Det er selvsagt ikke mulig å si med sikkerhet hva som vil skje med småplantene i åkeren på sikt, men vi kan gjøre oss noen tanker. En mulighet er at åkeren pløyes opp igjen neste vår og at alle plantene dermed går ut. Dersom åkeren blir liggende brakk er det godt mulig at noen av plantene kan overleve og vokse opp, men trolig vil konkurransen fra andre arter øke over tid. Det ble i høst registrert en rekke andre arter i åkeren, både urter som linbendel, tunrapp, åkerdylle, melde-arter, ryllik, rød tve-tann, då-arter og åkerveronika, men også et stort antall småplanter av trær, som bjørk, platanlønn og spisslønn. Hagelobelia og veiarve ble også funnet i åkeren. Planta individ-er av katsuratree klarer seg åpenbart godt på Lade. Og dersom noen av de selvsådde individene overlever konkurransen fra andre arter de første årene er det nok sannsynlig at de kan overleve og etablere seg som voksne trær.

Belegg

Belegg er levert herbarium TRH. Etikettinformasjonen er som følger: "*Cercidiphyllum japonicum*, ST: Trondheim, kartblad 1621IV, UTM (WGS84) NR 7241,3702, ca. 30

moh., Lade, Østmarka, ovenfor "Kysten", små planter i nedl. kornåker, 09.09.2007 leg. & det. Dagmar Hagen & Tommy Prestø."

Takk

Takk til Frank Hanssen, NINA for hjelp med kart.

Litteratur

- Billing Hansen, O. 2004 Månedens plante: Hjertetree (*Cercidiphyllum japonicum*). – <http://www.umb.no/print.php?viewID=6271>.
- Gederaas, L., Salvesen, I. & Viken, Å. (red.) 2007. Norsk svarteliste 2007 – Økologiske risikovurderinger av fremmede arter. – Artsdatabanken, Trondheim.
- Gilman, E.F. & Watson, D.G. 2006. *Cercidiphyllum japonicum*: Katsuratree. – University of Florida, IFAS Extension ENH 302: 1-2.
- Heywood, V.H., Brummitt, R.K., Culham, A. & Seberg, O. 2007. Flowering Plant Families of the World. – Royal Botanical Gardens, Kew.
- Keil, P. & Götz, H.L. 2005. Preliminary account of ergasiophygotic and xenophytic trees, shrubs and subshrubs in the Central Ruhrgebiet (Germany) 1. – Electronic Publications of the Biological Station of Western Ruhrgebiet 3 (2005): 1-12.
- Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. 7. utg. ved R. Elven. – Det Norske Samlaget, Oslo.
- Vincent, M.A. & Cusick, A.W. 1998. New Records of Alien Species in the Ohio Vascular Flora, 1. – Ohio J. Sci. 98: 10-17.

Tommy Prestø
NTNU Vitenskapsmuseet,
Seksjon for naturhistorie,
7491 Trondheim
Tommy.Presto@vm.ntnu.no

Dagmar Hagen
NINA, 7485 Trondheim
dagmar.hagen@nina.no

Arter som finnes i Trøndelag i ny norsk rødliste for karplanter 2006, II.

Av Svein Båtvik

Innledning

I den første delen av denne artikkelserien tok jeg for meg karplanteartene i kategoriene ”regionalt utryddet” (RE), ”kritisk truet (CR) og ”sterkt truet” (EN), og som samtidig er kjent fra Trøndelag. IUCN-systemet, som den nye rødlista er laget etter, har ytterligere en kategori som betegnes som en ”truthetskategori”, nemlig ”sårbar” (VU). For mer bakgrunnsinformasjon om den norske rødlista fra 2006 og IUCNs nye kriterier for rødlisting vises til del I av denne artikkelserien (Båtvik 2007).

I kategorien ”sårbare arter” er det totalt listet 90 karplantetaksa i rødlista (Kålås & al. 2006), hvorav 27 taksa er kjent fra Trøndelag. Vi skal her se litt nærmere på statusen for disse karplantene i Trøndelag i dag. Som i den første delen av artikkelen har jeg i hovedsak bare brukt belegg fra TRH i gjengivelsen av kjente voksesteder.

Kategorien VU, Sårbare arter

De fleste av artene i denne kategorien på rødlista har fortsatt intakte populasjoner i vår landsdel, og det vil på samme måte som for de andre truthetskategoriene på rødlista være interessant å overvåke disse kjente populasjonene og lokalitetene, samtidig som det vil være viktig å søke etter nye lokaliteter for disse artene.

VU-arter som ikke er stedegne i Trøndelag

For sju av artene er det nok for Trøndelags vedkommende snakk om at de ikke har vokst naturlig i vårt område noen gang:

- Takfaks *Anisantha tectorum* er i Norge utsådd med frø langs veier og i plener nord til Nordland og Tromsø, i tillegg til at den er kjent som ballastplante og ved møller. Grunnen til at den er tatt med i rødlista er nok at den anses å være stedegen på noen få lokaliteter på åpen grusmark i indre fjordstrøk på Vestlandet nord til Sogndal. Som internt spredt til områ-

der av landet der den ikke vokste naturlig er den også tatt med i fremmede arter-lista (Gederaas & al. 2007). Linné (1745) nevnte i sin Flora Suecica at den vokste på enkelte tak i Uppsala "så ymnigt som säd på åkern", og også Gunnerus (1772) noterte den fra Berg prestegård. I Trøndelag har den dukket opp med Vegvesenets frøblandinger de senere åra, f.eks ved Lerkendal og ved Stavnebrua (1989 og 1995), ved fotballbanen på Ranheim (1994) og langs ny E39 på Øysand (2005). Det foreligger eldre ruderatfunn fra Sluppen fra 1943 og 1944 og fra Piene-mølla i Buvika i 1924, 1932 og 1935. Den naturlige totalutbredelsen er Europa, Vest-Asia og Nord-Afrika. Den fins også som kulturspredt i store deler av Nord-Amerika, men er ikke naturlig forekommende der.

- Gåsefot *Asperugo procumbens* er trolig et innført ettårig ugras til Norge. Av ukjente årsaker er arten ikke tatt med i fremmede arter-lista fra artsdatabanken. Den er funnet i det meste av landet på nitrogenrik mark, rundt gårder og på ruderatmark nord til Nordreisa og Alta, og dessuten helt opp på 1000 moh i Vågå og Dovre. I Trøndelag foreligger i nyere tid funn fra Byneset (1972), Korsvika (1975 og 1985), sør for Bjørkli (1975) og Lauglo (1978). Tidligere er den også samlet mange ulike steder i Trondheim i perioden 1886-1953, og dessuten på Frosta, Levanger, Skaun (både ved Piene-mølla og i ur under Kvernberget), Ørlandet,

Rennebu og Oppdal. Gunnerus (1772) bemerket den i sin flora både på Berg prestegård og i nærliggende hager. Denne arten er ett av mange "ugras" som nok var vanligere før enn nå. Det antas at de opprinnelige vokseområdene er fjell i Øst-Europa og Vest-Sibir (Lid & Lid 2005), men den opptrer nå også som adventiv i Nord-Amerika. Også på den svenske rødlista er gåsefoten med, her som "nær truet" (N1), mens den ikke er med på den finske rødlista.

- Isop *Hyssopus officinalis* er én av våre "arkeofytter" som trolig kom inn til Norge som krydderplante med munkene i Middelalderen, og er naturalisert på enkelte baserike tørrbakker på Østlandet. Den står dermed også i fremmede arter-lista for Norge. Dens naturlige voksesteder synes å være Sør- og Øst-Europa, Vest-Asia og Nordvest-Afrika. I Trøndelag har den bare vært samlet én gang som forvillet, på Staup i Levanger i 1937. Det er ingenting som tyder på at arten har lyktes med å etablere seg utenfor hager noe sted i Trøndelag.

- Legesteinfør *Lithospermum officinale* (figur 1) er en art som har spredte forekomster nesten over hele landet, med nordgrense i Målselv og med høydegrense ved 520 moh i Gausdal. Den vokser helst på berg og tørr mark. I TRH er det ingen belegg av arten, men den er nevnt som ugras i "potedesagre ved møller i Kropdalen" (Storm 1886; jfr også

Figur 1. Legesteinfrø *Lithospermum officinale* er et eksempel på en sårbar art i rødlista som ikke vokser naturlig i Trøndelag.

Foto: Svein Båtvik

Sundfær 1923). Totalutbredelsen er Europa og Vest-Asia. I Finland og i Baltikum er arten ganske sjelden, mens den blir vanligere sørover i Sverige og i Danmark. Den er listet som "nær truet" i Sverige. Som navnet antyder har den blitt anvendt medisinsk, men trolig mest etter Midtaldertidens signaturlære om at de steinharde fruktene i pulverisert form ble ansett å kunne bote både nyrestein og gallestein. Allerede Linné (1755) anså at denne medisinen helt manglet virkning.

- Trollnype *Rosa pimpinellifolia* er et annet eksempel på en art som antas å være naturlig forekommende i et lite område i Norge, men som gjennom menneskelig virksomhet har spredt seg til et større område. Den er da også tatt med i Artsdatabankens oversikt over fremmede arter. Den er antagelig spontant forekommende på bergknauser, tørrbakker og sanddyn-

er på Sørvestlandet fra Hjelmeland og Sola til Austevoll i Hordaland. På Østlandet er den kjent som sjelden forvillet, mens den er oftere samlet i kyststrøk nord til Levanger og Grong. I TRH er det i tillegg til de nevnte nordgrensene belegg fra slike forvillede eksemplarer (kanskje delvis hybridogene) fra Bjugn, Åfjord, Agdenes og Orkdal. Arten har av roseentusiaster blitt foredlet til flere hagekultivarer, gjerne med halvveis eller helt fylte blomster, og gjerne med gule blomster (den er opprinnelig helt hvit), f.eks sortene "Namdalsrose" og "skotsk rose". De forvillede sortene er dermed genetisk forskjellig fra de opprinnelige ville populasjonene. I Sverige fantes denne arten naturlig i Halland og i Bohuslän, men anses nå å være utgått og står oppført som "regionalt utryddet" (RE). I Danmark, derimot, er arten ganske vanlig langs vestsida av Jylland, mens den på verdensbasis hører hjemme i Europa og Sentral-Asia med få lokaliteter i Øst-Asia.

- Pimpernell *Sanguisorba minor* er nok også innkommet med grasfrø til Norge og er oppført i Artsdatabankens bruttoliste for fremmede arter. Begge de to underartene som er registrert i Norge har blitt samlet i Trondheim; ssp. *minor* på Bakklandet 2004, og ssp. *balearica* på Rotvoll 1886 og dessuten ved Grunnan i Verdal 2004). Ssp. *minor* er naturalisert på tørrbakker i Hole og på Ringerike, mens øvrige funn er fra veikanter og ruderatmark i enkelte byer

nord til Trondheim. Taksonet er opprinnelig hjemmehørende i Europa og Vest-Asia. Særlig pimpennell ssp. *balearica* er ikke kjent etablert noe sted i landet, men er kjent fra ruderatmark og veikanter bare i ny tid i Sandefjord og Larvik, fra Stavanger (1800-tallet) og altså fra Trondheim (1886-96) og Verdal. Underarten hører hjemme i Europa og i middelhavsområdet. Arten er imidlertid ganske populær som hageplante i Norge og har dessuten tidligere vært brukt som krydder i rødvin (jfr Carl Bellmans Fredmans epistlar).

- Krabbekløver *Trifolium campestre* opptrer i Trøndelag trolig bare som kulturspedt ugras. Den er imidlertid stedegen på tørrbakke, grusstrand og sanddyner i kyststrøk fra Hvaler til Bergen, og i hovedsak kulturspredt videre til Skaun (Piene-mølla 1931-45) og Trondheim (Ilsvika 1972) med en utpostlokalitet i Hadsel. Storm (1885: 34) bemerket den fra "jernbanepladsene" ved Marinen. Den er ikke tatt med i Artsdatabankens bruttoliste for fremmede arter. Arten er meget vanlig i Danmark og i Sør-Sverige, men finnes bare spredt og tilfeldig nord for 60. breddegrad. Dette er igjen en i hovedsak europeisk art med forekomster til Vest-Asia og Nord-Afrika.

VU-arter der vi per i dag har for lite informasjon

De gjenværende 20 artene i kategorien "sårbar" som er kjent fra Trøndelag må nok betraktes som stedegne

"trønderske" arter, selv om vi kjenner svært lite til to av dem:

- Oljemarikåpe *Alchemilla oleosa* er i Norge bare sikkert kjent fra Oppdal kommune. I herbariet i Oslo ligger et kollekt fra Røros kommune som også er bestemt til denne arten (Glåmbrua sør for Glåmos kirke 2001), og dessuten er en innsamling fra Verdal (Innsjøen 1965) også tentativt bestemt til denne arten (J.I. Båtvik, pers. medd.). I Sverige er den registrert fra svensk side av Sylane, samt fra en lokalitet i Lycksele Lappmark. Type-materialet er imidlertid fra Knutshø, fra materiale dyrket i Uppsala botaniske hage, og belagt av G. Samuelson 22. juni 1955, samme person som har beskrevet taksonet som egen art i den apomiktiske marikåpe-slekta. Dette navnet synes imidlertid ikke å være gyldig publisert, og svenskene har da heller ikke tatt med dette taksonet i sin "virtuelle flora". Jeg vet ikke om typelokaliteten er godt kartfestet, - iallefall finnes det ingen innsamlinger av arten belagt i TRII. Slik sett er vel dette en art som for det første inntil videre må betraktes som en skandinavisk endemisme, og for det andre er så dårlig kjent (og antagelig upublisert) at den snarere burde vært behandlet i kategorien DD ("datamangel"), i den grad den i det hele tatt har noe på rødlista å gjøre. Men om ytterligere undersøkelser bekrefter at dette er en "god" marikåpeart som dessuten bare totalt har fire-fem kjente voksesteder, så burde den vel snarere havne i en langt

strengere truethetskategori og bli gjenstand for en langt større oppmerksomhet enn hva tilfellet øyensynlig er i dag.

- Enghaukeskjegg *Crepis praemorsa* angis å ha ”gamle, usikre rapporter fra Nord-Trøndelag” (Lid & Lid 2005). Arten er ikke belagt fra Trøndelag i TRH, og den kjente utbredelsen omfatter spredte lokaliteter på Østlandet nord til Åmot. Totalutbredelsen er Europa og Vest-Sibir. Enghaukeskjeggen er en kulturlandskapsart i tilbakegang, og var før vanligere på slåtteenger og baserike beitemarker. Slike habitater er nå vesentlig færre og mer isolerte enn for et par generasjoner siden (Skarpaas & al. 2001). Arten tåler åpenbart dårlig dagens igjenvoksing av dens primærhabitater. Den er også sjelden i Sverige, selv om den ennå ikke er kommet med i den svenske rødlista, mens den rapporteres som ”nesten utdødd” i Danmark. Jeg vet ikke hvor opplysningene fra Nord-Trøndelag stammer fra, men vi må vel med den nåværende kunnskapen vi har helst behandle denne som en ikke-trøndersk art.

VU-arter i Trøndelag som er stedeagne

De gjenstående 18 trønderske karplantetaksonene i kategorien ”sårbar” har vi stort sett langt bedre kunnskaper om, selv om vi for enkelte fortsatt kjenner ganske lite om voksesteder og utviklingstendenser. Et par av dem er også utpregede kan-

didater til å tape i kampen for tilværelsen dersom klimatrusselen slår til for alvor. I det følgende listes disse 18 taksonene opp i alfabetisk rekkefølge:

- Kvassmarikåpe *Alchemilla oxyodonta* er en marikåpeart som på mange måter står nært den lite kjente oljemarikåpa. Som så mange av de apomiktiske ”småartene” i denne slekta er den kjente utbredelsen relativt begrenset: Hälsingland (Kumsjön i Ljusdal), Jämtland (fire lokaliteter), og Medelpad i Sverige, samt vestlige utpostlokaliteter på norsk side i Røros (vest for Rihåa sør for Møssmørvola 1983), Oppdal (sør for samløpet Byna – Langvella 2002) og Meråker. En innsamling fra Trollaveien i Trondheim i 1930 bestemt til denne arten er antagelig tvilsom, selv om det åpenbart fortsatt er rom for betydelige overraskelser innenfor denne slekta. Opplysninger om lokaliteter på Fiskerhalvøya og på Kola i Russland er fortsatt usikre, men antas å være fra en annen art. Så igjen har vi å gjøre med en nordisk endemisme som sikkert er lokalisert bare til midtre deler av Skandinavia. Svenske forskere anser at arten nok er sjelden, men trolig oversett, og behandler den som ”sterkt truet” (EN) i sin rødliste (Artdatabanken 2006). Arten vokser i fuktig, urterik eng- og beitemark, delvis i fjellbjørkeskog og i granskog, eller ved kilde- og barskog og ett sted langs en bekk i vierkjerr. Sekundærfunn er gjort på veikant og dikekanter. Som

mange kulturmarksarter så trues og så denne av igjenvoksing og skogplanting, drenering, neddemming, utbygging og veibygging. Typelokaliteten er ved Hermanboda i Borgsjö i Medelpad, på en lokalitet som delvis er neddemt. Arten er feilaktig blitt oppgitt også fra Härjedalen, Ångermanland og Lycksele Lappmark.

- Solblom *Arnica montana* er et godt eksempel på en kulturmarksart som har hatt sterk tilbakegang i nyere tid på grunn av opphør av beite og utmarksslått (Jordal & al. 2006). Den fantes tidligere spredt på Østlandet nord til Trysil, Åmot, Gjøvik, Etne-dal, Krødsherad og Rollag, Tinn, Tokke og Bykle, og vokste spredt på Vestlandet (kommuneblomst for Bømlo kommune) nord til Fræna og Gjemnes, og med utpostlokaliteter i Tynset og Rennebu. Også i Sverige har den gått sterkt tilbake, særlig i Sør- og Midt-Sverige, men den er ennå ikke kommet med i deres rødliste. Arten har dessuten vært en høyt skattet medisinsplante, og er fortsatt klassifisert som "legemiddel" av Statens legemiddelverk og er også brukt i homøopatisk medisin som smertestillende, betennelseshindrende, bakteriedrepende og som blodtrykkssenk-ker. Den har også i noen grad vært brukt som hageplante, f.eks på Vinje bruk i Mosvika (Fremstad & Solem 2005). Dens naturlige habitater omfatter naturbeitemark, slåtteeng, lynghei og skogsbryn, men den trives også langs veikanter, og den er

ikke basekrevende. Dens totalutbredelse er i deler av Europa. Lokaliteten i Rennebu er kanskje ikke nordgrense i Norge (forekomster på Hustadvika ligger muligens lenger mot nord), men har alltid vært det eneste kjente voksestedet i Trøndelag. Det første belegget i TRH fra Rennebu er datert 1903. Kommunen har gjort en betydelig innsats for å skjøtte denne forekomsten som befinner seg på Norset i Nåverdalen (Bjureke 2004, Nisja 2004). Folk fra Universitetet i Oslo var på befaringsreise på lokaliteten i 2002 og utarbeidet en fagrapport med en femårig skjøtselsplan. Grunneierne søkte og fikk tilskudd til gjennomføringen av denne skjøtselsplanen (Bjureke 2004). Det har vært foreslått at forekomsten i Rennebu, som ligger ved en gammel skyss-stasjon, kan være spredt dit med hester og kjøretøyer.

- Norsk malurt *Artemisia norvegica*: Her er vi i høyfjellet i norsk flora, og dessuten med en art som i stor grad er knyttet til Norge (figur 2). Den er imidlertid i nær slekt med den amfiberingiske arten *Artemisia arctica*. Norsk malurt er kjent fra åtte kommuner i Norge: Hjelmeland (Skardheia, jfr. Ryvarden & Kaland 1968), Jondal (nordsida av Vasslifjellet, først funnet tidlig på 1960-tallet), Folldal (med meget store forekomster f.eks i vestlige deler av Einunn-dalen), Sunndal, Surnadal, Rindal, Oppdal (opp til 1810 moh; første innsamling i TRH ved M.N. Blytt) og Rennebu (først samlet til TRH av

Figur 2. Norsk malurt *Artemisia norvegica* fra Nordre Knutshø. Dette er et eksempel på en sårbar art som fortsatt har gode populasjoner i Trøndelag. Foto: Svein Båtvik.

Ove Dahl i 1892 på Skrikhø). Den pryder kommunevåpenet for Sunndal kommune, men er kommuneblomst for Jondal kommune. Videre er den kjent fra to fjelltopper i Skottland (Seana Bhraigh 870 moh og Cul Mor 700 moh) og fra nordre Ural i Russland (Komi og Nenets distrikter med minst tre dellokaliteter). Skottene har utarbeidet en egen handlingsplan for bevaring av denne arten. Norsk malurt vokser i baserike moreneskrenter. Selv om mange av de trønderiske lokalitetene beskrives som svært store og individrike, er norsk malurt et

nærliggende eksempel på en art som vil kunne få betydelige problemer med å overleve i et vesentlige varmere klima enn det vi har i dag.

- Høstmarinøkkel *Botrychium multifidum*: Tre andre marinøkkelarter i Trøndelag står også på rødlista fra 2006: Håndmarinøkkel *B. lanceolatum* (EN), samt fjellmarinøkkel *B. boreale* og marinøkkel *B. lunaria* (begge NT). Høstmarinøkkelen vokser spredt til sjelden på grasbakke og eng på sandjord, i ulike typer barskog, på strandenger og langs veikanter med en noe østlig utbredelse i Norge fra Aremark og Rygge, Nøtterøy og Larvik, Drangedal og Vinje og Nore & Uvdal (opp til 940 moh) nord til Tana og Sør-Varanger. På Vestlandet er den bare kjent fra Aurland, Rauma og Sunndal. I TRH er det belegg bare fra Lierne (ved tunet på Kvemoen og Tømmeråsen nord for Kvemoen 1961) og fra Røros (Kvitsanda 1998 og Hyllingsvolden nedre, udatert). Totalutbredelsen er sirkumpolar og bipolar i ulike raser. Arten trives best på noe kulturpåvirket mark og anses å være truet av gjengroing i jordbrukslandskapet med tildels betydelig tilbakegang i antall kjente lokaliteter. Av totalt 125 kjente forekomster er bare 29 dokumentert etter 1980, og i seks fylker er det ingen nyere funn (Artsdatabanken, n.d.). De beste forekomstene i dag anses å være på indre Østlandet (Hedmark og Oppland). Arten er fredet etter Naturvernloven og er også listet under Bern-konven-

sjonen. Arten er fredet også i Sverige der utbredelsestygdepunktet ligger i nord, selv om den ikke er med i den svenske rødlista. I Finland er arten listet som "nær truet".

- Huldrestarr *Carex heleonastes* har også en noe østlig utbredelse i Norge, og er kjent fra Åmot, Stange, Gjøvik, Nes, Ringerike, Seljord og Tokke nord til Midtre Gauldal og Oppdal. Andre funn er gjort i Hattfjelldal, Bardu, Målselv, Kautokeino, Karasjok og Nesseby. Den er kjent helt opp til 1130 moh i Hol kommune, men ses sjelden over skoggrensa. Totalutbredelsen er spredt sirkumboreal. Arten trives best i våte, base-rike hengemyrer og i rikkjerr, gjerne langs bekkekanter. I Trøndelag er den i tillegg til de to nevnte kommunene også kjent fra Holtålen og Røros, og her med særlig rike forekomster ved Sølendet i Brekken. Også i Finland og i Sverige er huldrestarren listet som "sårbar".

- Jemtlandsstarr *Carex jemtlandica* er en annen østlig utbredt art i Norge. Den er kjent spredt på Østlandet fra Oslo og Drammen nord til Os og Lom, og er nok vanligst i Hedmark fylke. Den har ellers voksesteder i Røros, Tydal (nord for Nedalshytta 1992; opp til 800 moh), Verdal (Kaldvassmyra 1993), Gildeskål, Skjerstad og Saltdal. I TRH er det dessuten et mulig kollekt av denne arten fra Snåsa (Stormyra 1997). Den antas å være "trolig mye oversett" (Lid & Lid 2005) i og med at

den er vanskelig å skille fra de øvrige artene i gulstarr-komplekset (Heddrén 2004). I en del litteratur slås arten sammen med nebbstarr *Carex lepidocarpa*, eller den behandles som en underart under nebbstarr (Den virtuella floran, n.d.A). Den kjente totalutbredelsen omfatter Gotland, midtre og sørlige Sverige, Øst-Finland, Karelen og Baltikum. Også i Finland er arten listet som "sårbar". Arten er næringskrevende og vokser i rikmyr. Populasjonene på Gotland og i Västergötland avviker morfologisk noe fra de øvrige bestandene i Norden.

- Smalmarihand *Dactylorhiza traunsteineri* er et annet kritisk takson som i Lid & Lid (2005) er gitt utbredelsen "kanskje også nokre stader i Trøndelag og Nordland". Elven påpeker videre at arten ($2n=80$) hører sammen med lappmarihand *D. lapponica* ($2n=80$) i et allotetraploid kompleks som antagelig har oppstått fra hybrider mellom engmarihand *D. incarnata* og skogmarihand *D. fuchsii* (begge med $2n=40$). Sven-skene påpeker også at lappmarihand og smalmarihand begge er tetraploide "arter" som er ufullstendig utredet (Den virtuella floran, n.d.B). Arten har en sørøstlig utbredelse i Norge nord til Rendalen (opp til 690 moh her), Ringsaker, Nordre Land og Flesberg. Totalutbredelsen angis å være Europa og Kaukasus. En marihandtype som forekommer ganske så hyppig på rikmyr i lavlandet og litt opp i åstraktene iallefall både i

Sør-Trøndelag og utover Nordmøre nøkler ikke klart ut i den seneste floraen og viser intermediaære karakterer mellom *D. traunsteineri* og *D. lapponica*. Disse populasjonene har stort sett relativt smale stengelblad som er flekket på oversida av bladene. I den grad smalmarihand er et entydig takson er det dermed mulig at den er vanligere i Trøndelag enn hva floraen gir inntrykk av. Det kan selvfølgelig også være at denne smalbladete, smalleppete og mørkt purpurfargete *Dactylorhiza*-typen i rikmyra i Trøndelag er av hybridogen opprinnelse, og et nærmere studium av disse populasjonene ville ha vært en interessant øvelse. I TRH er det tentativt bestemt materiale til smalmarihand fra Steinkjer, Stjørdal, Hitra, Melhus og Holtålen. Finland har satt opp arten som "sårbar" i sin rødliste.

- Lappmjølke *Epiobium laestadii* er en relativt dårlig kjent art som først ble beskrevet som egen art relativt nylig (Kytövuori 1979, på finsk materiale), og som i likhet med oljemarikåpa bare er kjent fra Oppdal i Trøndelag. Denne rikmyrsarten har en østlig utbredelse og er i Norge også samlet fra nabokommunen Dovre samt fra flere kommuner i Finnmark (Alta, Kautokeino, Måsøy, Porsanger og Nesseby) og sannsynligvis også i Troms og kanskje i Nordland. Dessuten er den kjent fra Nord-Sverige og Nord-Finland. Lars Levi Læstadius, som arten er oppkalt etter, samlet den allerede i 1834 i

Karesuando. Det er jo sannsynlig at arten vil bli funnet i russisk materiale også (Brochmann & al. 2003), men inntil dette blir bekreftet må arten behandles som en fennoskandisk endemisme. I den finske rødlista behandles den som "sterkt truet" (EN), mens den ikke er nevnt i den svenske rødlista.

- Ormetunge *Ophioglossum vulgatum* er delvis kjent fra slåtteeng i innlandet på Østlandet nord til Ringsaker, Jevnaker og Seljord (til 560 moh her), og er i sterk tilbakegang på disse habitatene på grunn av igjenvoksingen. Arten er mer hyppig på strandeng rundt Oslofjorden sør til Lillesand, og med mer spredte lokaliteter fra Mandal til Karmøy, mellom Bømlo og Os, mellom Solund og Selje, i Giske og på Smøla. Lenger nord er den kjent fra slåtteeng og beitemark, gjerne på skjellsand, fra Nærøy og Vikna til Træna og Gilde-skål. Totalutbredelsen er spredt sirkumboreal. De trønderske lokalitetene ble oppdaget i relativt ny tid: I Vikna er den kjent fra Borgan (øst for Sandstad 1980), og i Nærøy fra sørenden av Nærøya (1999). Det er vel ikke utenkelig at en såpass uanselig og lite iøynefallende art kan ha flere voksesteder langs Trøndelagskysten.

- Sprikesnøgras *Phippisia concinna* er en utpreget snøleieart som vokser på sent utsmeltet, baserik grunn i høyfjellet. I fastlands-Norge er den kjent fra Ullensvang, Eidfjord og

Ulvik, fra Skjåk (her til 1800 moh) til Oppdal, og fra Midtre Gauldal, Holtålen og Tydal. På Svalbard er den nokså vanlig (holotypen ble samlet av svensken T.M. Fries i Adventbukta i 1868). Totalutbredelsen er arktisk Eurasia med en noe overraskende utpost på St. Lawrence Island i Beringstredet. Arten er med i NBFs floravokterprosjekt. Sprike-snøgraset er meget sjeldent i Sverige, og den er listet som "sterkt truet" her. På mange av voksestedene er det vel i utgangspunktet lite som truer denne arten, men den kan selvfølgelig være en kandidat som får mer trøbbel dersom høyfjellsklimaet skulle bli vesentlig mildere, slik at de i dag sent utsmelte snøleiene får en lengre vegetasjonsperiode med påfølgende hardere konkurranse fra andre arter i disse spesialiserte habitatene. Vegetasjonstypen hevdes allerede å ha hatt tilbakegang gjennom at perioden 1930-60 i Sør-Skandinavia var varmere enn "normalt" (Fremstad & Moen 2001).

- Knutshørapp *Poa lindebergii* behandles i Lid & Lid (2005) som noe så sjeldent som en midtnorsk endemisk art, bare kjent fra Oppdal (til 1650 moh), Tynset og Folldal kommuner. I likhet med foregående art vokser den i sent utsmelte snøleier på baserik grunn. Elven (i Lid & Lid 2005) antar at den er oppkommet som en hybrid mellom *Poa arctica* og en annen art. Fra kommunene Folldal og Tynset er arten kjent fra minst fem høyfjellslokaliteter. Fra

Oppdal er det i TRH belegg fra mange av de baserike fjellene i søndre del av kommunen. Internasjonalt synes det ikke å være full enighet om bruken av navnet *Poa lindebergii* Tzvelev. Om man sjekker for arten i Clayton & al. (2006-) blir man informert om at dette er en østsibirsk art som bare forekommer ved utløpet av elva Lena. Arten er her overhode ikke nevnt for Norge eller noe annet sted for den del. Saken bør vel etterforskes nærmere.

- Blanktjønnaks *Potamogeton lucens* har bare spredte forekomster i Norge på Østlandet, fra Vestlandet bare fra Hå, Time, Klepp og Bergen, og fra Trøndelag i Melhus (Benna 1970), Frosta og Levanger (begge fra Liavatnet 1979). Storm (1882) nevner at arten står angitt fra "ved Throndhjem" i Blytts flora, men det er uklart om dette kan være korrekt. Totalutbredelsen er Eurasia og Nordvest-Afrika. Hybrider med grastjønnaks *P. gramineus* er kjent fra Frosta (Liavatnet 1943) og Melhus (Grævsjøen 1948). Det ville være interessant å få verifisert at arten fortsatt vokser i Benna og Liavatnet da de seneste innsamlingene i TRH snart er 30 år gamle.

- Heitepperot *Potentilla x suberecta*, som er en noe fertil krysning mellom kryptepperot *P. anglica* og tepperot *P. erecta*, er noe overraskende kommet med i rødlista. Den er knyttet til lynghei og beitemark og har en vestlig utbredelse i Norge fra Naustdal,

Hyllestad, Askvoll, Flora, Bremanger, Vågsøy, Volda, Sande og Hitra. Den anses å være oversett, særlig på Nordvestlandet. Totalutbredelsen er Nordvest-Europa. Det er interessant å konstatere at hybridene fins langt utenfor utbredelsen til kryptepperota *P. anglica*. I f.eks Trøndelag har denne foreldrearten aldri blitt observert, mens jo tepperota *P. erecta* er ekstremt vanlig. Funnet på Hitra er ikke belagt i TRH.

- Hvitkurle *Pseudorchis albida* forekommer spredt til sjelden på Østlandet og i kyststrøk fra Kristiansand og nordover til Vågan. Den er kjent helt opp til 1220 moh i Ulvik. I Trøndelag går den inn til Røros, Tydal, Meråker, Lierne og Røyrvik. Totalutbredelsen er europeisk. Arten er knyttet til ugjødset slåtteeng, beitemark og åpen urterik skog på baserik grunn, men også på ganske tørr og mager engmark. I likhet med mange andre arter som delvis er knyttet til kulturmark har også hvitkurla gått sterkt tilbake i lavlandet i sør. I TRH ligger et stort materiale av hvitkurle fra trøndelagsfylkene, der 11 nordtrønderske og 16 sørtrønderske kommuner er representert. En upublisert hovedfagsoppgave i planteøkologi ved Botanisk institutt ved NTNU i 1996 (Elisabeth Sørmealand) tok for seg utbredelsen og populasjonsstrukturen til hvitkurla i Sør-Trøndelag fylke. I Sverige er tilbakegangen så betydelig at den er listet som "sterkt truet" i deres rødliste.

- Kjertelvier *Salix lanata* var. *glandulosa*: Rødlista fra 2006 har et lite tillegg der det er listet opp noen rødlistede "underarter". Dette er det eneste taksonet med varietetsrang som er kommet med, og har vel strengt tatt derfor ikke noe på denne lista å gjøre. Varieteten vokser i fuktig skog, på myr, i vierkjerr og langs vannkanter på baserik grunn, og er betraktet som sjelden i vestre fjellstrøk i sør fra Sogndal (når 920 moh i Stryn) og Førde til Rindal og Meldal, men er vanligere i nord fra Bardu og Tromsø til Sør-Varanger og Båtsfjord. I TRH er kollektet bestemt til denne varieteten samlet fra Meldal, Oppdal, Rennebu, Snillfjord og Åfjord. Varieteten er bare sikkert kjent fra Nord-Europa. Elven kommenterer i Lid & Lid (2005) at taksonet synes å bli borthybridisert i nominatformen var. *lanata*, ullvieren (som forøvrig er listet som "sterkt truet" på Svalbard). Dette gjør at mellomformer er vanlige, også i Trøndelag, f.eks i Snillfjord og i Åfjord. I Sverige er det nå en tendens til å behandle denne varieteten som et synonym til ullvieren, mens den i Finland behandles som en underart (ssp. *glandulosa*) i kategorien "sårbar".

- Mandelpil *Salix triandra* (figur 3) vokser i skog og kratt, gjerne på flommark langs større vassdrag og på innsjøstrender og viser en noe østlig utbredelse i Norge. Den er spredt til vanlig på Østlandet (til 480 moh i Tynset), og finnes også spredt

Figur 3. Mandelpil *Salix triandra* har relativt mange kjente lokaliteter i Trøndelagsfylkene. I og med at arten står oppført som "sårbar" i rødlista fortjener nok arten en økt oppmerksomhet med tanke på overvåking og nyregistrering. Foto: Svein Båtvik.

i Trøndelag fra Midtre Gauldal, Meldal og Rissa nord til Grong og Høylandet. Dessuten brukes mandelpil som hagetre/parktre i noen utstrekning og kan forekomme forvillet og naturalisert. Denne eurasiatiske arten finnes ikke i Danmark og har dessuten bare få lokaliteter i Finland der den behandles som "nær truet". I TRH er det kollektet av denne arten fra åtte kommuner i Nord-Trøndelag og fra ni kommuner i Sør-Trøndelag. Det er ikke kjent for undertegnede at arten har vist noen betydelig tilbakegang i vårt område, - en trussel måtte i så fall være om lokalitetene blir utsatt for vannregulerende tiltak.

- Smalfrøstjerne *Thalictrum simplex* ssp. *simplex* er i hovedsak en sørøstlig art i Norge knyttet til tørre slåttinger, skogkanter og flommark. På Østlandet når den 970 moh i Hemse-

dal. På Vestlandet er den bare kjent fra Lærdal, Giske og Rauma, mens den i Trøndelag er nokså vanlig fra Oppdal og Røros til Inderøya. Totalutbredelsen er eurasiatisk. I TRH er det mange kollektet av arten fra Oppdal og Røros, men den er også kjent fra Lierne (Kvernsvika 2005), Verdal (Sulstua 1946), Holtålen (Engan 1978) og Tydal (Stugudalen 1969). Storm (1886: 376) angir arten fra "bjergene mellem Tillerbroen og Rønningen). Heller ikke for denne arten har undertegnede informasjon om noen vesentlig tilbakegang i vårt område, men trusselfaktorene er kanskje sammenlignbare med de som gjelder for mandelpila. Arten er listet som "nær truet" i Finland.

- Liten vasskrans *Zannichellia palustris* ssp. *palustris* vokser på havstrand i grunt brakkvann eller på leirstrand i næringsrikt ferskvann. Arten sett under ett er kosmopolitt. I Norge har den et par innlandslokaliteter i Skedsmo og Lillehammer, den vokser spredt rundt Oslofjorden og Skiensfjorden, og er ellers funnet spredt langs kysten helt til Sør-Varanger. Den er til gjengjeld meget vanlig langs Østersjøkysten og i Danmark. I TRH er det belegg fra Verdal (Ørin 1987), Levanger (Rinnleiret 1915 og Alfheim 1917), Stjørdal (ved Juløya 1917, Langøra 1921 og Sandfærhus 1993, 1994), Melhus (vest for Øyamelen 1985) og fra Trondheim (Leinøra 1978). Det er nærliggende å tro at en såpass lite prangende art har lett for å bli over-

sett, og undertegnede er heller ikke klar over prosesser som fører til at artens overlevelse trues i Trøndelag. Den mest åpenbare trusselen for en slik art vil nok være omfattende nedbygging av gode habitater.

Oppsummering

Av de totalt 27 taksonene som er behandlet i kategorien ”sårbar” (VU) i rødlista fra 2006, og som er oppgitt fra Trøndelagsfylkene, må vi regne iallefall sju som innførte til vårt område, og ingen av disse har trolig bofaste populasjoner i landsdelen i dag, selv om de tilfeldigvis kan finnes som frøsådd eller tilfeldig forvillet fra hager:

- Takfaks *Anisantha tectorum*
- Gåsefot *Asperugo procumbens*
- Isop *Hyssopus officinalis*
- Legesteinfrø *Lithospermum officinale*
- Trollnype *Rosa pimpinellifolia*
- Pimpernell *Sanguisorba minor* (med to underarter)
- Krabbekløver *Trifolium campestre*

For ytterligere to arter er kunnskapen såpass dårlig i Trøndelag at det må tas forbehold både om artenes status og deres eventuelle forekomster i landsdelen:

- Oljemarikåpe *Alchemilla oleosa*
- Enghaukeskjegg *Crepis praemorsa*

Av de gjestående 18 artene som må betraktes som stedegne trønderska

taksa er det fire taksa som primært er knyttet til fjellet:

- Norsk malurt *Artemisia norvegica*
- Sprikesnøgras *Phippsia concinna*
- Knutshørapp *Poa lindebergii*
- Kjertelvier *Salix lanata* var. *glandulosa*

Seks arter er knyttet til myr og våtmarker eller er rene vannplanter:

- Huldrestarr *Carex heleonastes*
- Jemtlandsstarr *Carex jemtlandica*
- Smalmarihand *Dactylorhiza traunsteineri*
- Lappmjølke *Epilobium laestadii*
- Blanktjønnaks *Potamogeton lucens*
- Liten vasskrans *Zannichellia palustris* ssp. *palustris*

Sju arter er i hovedsak knyttet til kulturlandskapet, selv om f.eks ormetunge, hvitkurle og smalfrøstjerne også synes å trives på lokaliteter uten særlig kulturpåvirkning:

- Kvassmarikåpe *Alchemilla oxyodonta*
- Solblom *Arnica montana*
- Høstmarinøkkel *Botrychium multifidum*
- Ormetunge *Ophioglossum vulgatum*
- Heitepperot *Potentilla x suberecta*
- Hvitkurle *Pseudorchis albida*
- Smalfrøstjerne *Thalictrum simplex* ssp. *simplex*

Den siste arten, mandelpil *Salix triandra*, lar seg ikke lett innordne i noen av de tre kategoriene over.

Det kan avslutningsvis nevnes at av de stedegne trønderske artene i gruppen "sårbare arter" på rødlista, så er én art (knutshørapp) betraktet som en sørnorsk endemisme, to arter er bare kjent fra Norge og Sverige (oljemarikåpe og kvassmarikåpe), to arter har en begrenset utbredelse i Fennoskandia som også omfatter tilgrensende deler av Russland og eventuelt Baltikum (jemtlandsstarr og lappmjølke), og én art har sin hovedutbredelse i Norge med utposter i Skottland og nordre Ural (norsk malurt).

Litteratur

- Artdatabanken, 2006. www.artdata.slu.se/rodlista/Faktablad/alc-oxyo. PDF.
- Artdatabanken, n.d. www2.artsdatabanken.no/rodlistesok/Artsinformasjon.aspx?ArtsId=12148. – ADB faktaark.
- Bjureke, K. 2004. Skjøtselsplan. Bevaring av solblom (*Arnica montana*) på Norset gård, Innset, Rennebu kommune, Sør-Trøndelag fylke. – Universitetet i Oslo.
- Brochmann, C., Gabrielsen, T.M., Nordal, I., Landvik, J.Y. & Elven, R. 2003. Glacial survival or *tabula rasa*? The history of North Atlantic biota revisited. – *Taxon* 52: 417-50.
- Båtvik, S.T. 2007. Arter som finnes i Trøndelag i ny norsk rødliste for karplanter 2006, I. – *Orebladet* 10(1): 15-27.
- Clayton, W.D., Harman, K.T. & Williamson, H. 2006-. GrassBase – The Online World Grass Flora. – www.kew.org/data/grasses-db.html.
- Den virtuella floran, n.d.A – www.linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/carex/carelec.html.
- Den virtuella floran, n.d.B – www.linnaeus.nrm.se/flora/mono/orchida/dacty/dactlap.html.
- Fremstad, E. & Moen, A. (red.) 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. – NTNU Vitenskapsmuseet Rapport bot. ser. 2001-4: 1-231.
- Fremstad, E. & Solem, T. 2005. Gamle hageplanter i Midt-Norge. – NTNU Vitenskapsmuseet Rapport bot. ser. 2005(2): 1-84.
- Gederaas, L., Salvesen, I. & Viken, A. (red.) 2007. Norsk svarteliste 2007. Økologiske risikovurderinger av fremmede arter. – Artsdatabanken, Trondheim.
- Gunnerus, J.E. 1766, 1772. *Flora Norvegica*. Observationibus præsertim economicis panosque norvegici locupletata. Vol. I-II. – Nidaros, København.
- Hedrén, M. 2004. Species delimitation and the partitioning of genetic diversity – an example from the *Carex flava* complex (Cyperaceae). – *Biodiversity and Conservation* 13(2): 293-316.
- Jordal, J.B., Holtan, D., Gaarder, G. & Grimstad, K.J. 2006. Status for solblom *Arnica montana* i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. – *Blyttia* 64(4): 213-30.

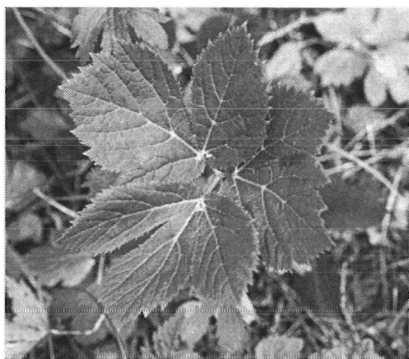
- Kytövuori, I. 1979. Biosystematics and taxonomy of *Epilobium laestadii* sp. nova (Onagraceae) in Fennoscandia. – *Annales Botanici* 16: 193-207.
- Kålås, J.A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. Norsk rødliste 2006. – Artsdatabanken.
- Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. 7, utg. ved R. Elven. – Det Norske Samlaget, Oslo.
- Linné, C. von 1745. *Flora Svecica Exhibens Plantas Per Regnum Sveciæ Crescentes, Systematice Cum Differentiis Specierum Synonymis Autorum Nominibus Incolarum Solo Locorum Usu Pharmacopæorum*. – Stockholm.
- Linné, C. von 1755. *Flora suecica*. 2. ed. – Stockholm.
- Nisja, E.G. 2004. Skjøtsel av solblom. – *Rennebu Nytt* 8(2004): 2.
- Ryvarden, L. & Kaland, P.E. 1968. *Artemisia norvegica* Fr. funnet i Rogaland (Foreløpig meddelelse.) – *Blyttia* 26: 75-84.
- Skarpaas, O., Stabbetorp, O.E. & Often, A. 2001. Landskapsendring og populasjonsdynamikk – en studie av enghaukeskjegg (*Crepis praemorsa*). – Nordisk forskerseminar om gjengroing av kulturmark, Sogndal, september 2001.
- Storm, V. 1882. Veiledning i Thronhjems Omegns Flora med en kortfattet, botanisk Form- og Systemlære, til Skolebrug og Selvstudium. 2. forøgede Oplag. – Thronhjem.
- Storm, V. 1885. Notitser til Thronhjems Omegns flora, I. – K. norske Vidensk. Selsk. Skr. 1885: 1-36.
- Storm, V. 1886. Notitser til Thronhjems Omegns flora, II. – K. norske Vidensk. Selsk. Skr. 1886: 21-39.
- Sundfær, J. 1923. Floraen i Nidaros Bispedømme. – Trondhjem.
- Svein Båtvik
Direktoratet for naturforvaltning,
7485 Trondheim
svein-t.batvik@dirnat.no

Mesterrot funnet

Av Lois Marie Granskog

Et av de mer morsomme funn i forbindelse med Floraprosjektdagene i nærheten av Melhus var en sjelden plante, mesterrot, *Peucedanum ostruthium* (L.) W.D.J. Koch. I Høegs bok er planten listet under synonymet *Imperatoria ostruthium* L. Disse planteforekomster bør en muligens

holde øye med. Mesterrot er en eldgammel kulturplante, som kanskje har blitt innført av munkene alt i mellomalderen, men kan også ha kommet inn senere. Hvor den finnes i eng, kan det trenge noe drift slik at planten ikke blir utkonkurrert av engplanter.

Bladene har blitt brukt på samme måte som løpstikkeblader. Som urter har løpstikke, kvann, og mesterrot alle blitt brukt for noen av de samme plagene. Alle tre har blitt brukt (blant annet) for menstruasjonsproblemer, mot magebesvær og luftplager i tarmen, og ved luftveisproblemer. Spesielt uttrekk av roten i vin

har blitt brukt til det siste. Roten kan være sterk i smak. Høeg (1976, Planter og tradisjon, s. 390) nevner at roten ble kokt og brukt mot kolikksmerter. Det ble også sagt at «graset var planta der en gang langt atti tida til å koka laug til kyrne ...» Noen får utslett fra planten som med kvann hvis saften har kommet på huden og blitt eksponert for sollys. Selv har jeg fått utslett fra kvann, men ikke fra løpstikke, som også skal kunne gi utslett, og som vi dyrker selv.

Mesterrot er nå som sagt sjelden. Den er en sterkt truet rødlisteart. Lokalitetene i Melhus er blant de mest livskraftige. Der vi fant den var det rikelige forekomster. På ett av stedene kunne vi ha funnet frø om vi var kommet tidligere.

Noen synes mesterrot er en plante som fortjener å komme tilbake og bli mer grundig undersøkt.

Mer informasjon om planten kan finnes blant annet følgende steder:

- <http://www.artsdatabanken.no/Article.aspx?m=39&amid=1864>
- <http://www2.artsdatabanken.no/rodlisestok/Artsinformasjon.aspx?ArtsId=13615>

- http://www.museumsnett.no/naturmuseum/tusenaarshagen/peucedanum_ostruthium.shtml
- http://www.rolv.no/urtemedisin/medisinplanter/peuc_ost.htm
- <http://www.pfaf.org/database/plants.php?Peucedanum+ostruthium>
- <http://plants.usda.gov/java/profile?symbol=PEOS2>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Masterwort>
- <http://www.ars-grin.gov/cgi-bin/npgs/html/taxon.pl?27463>

Feite funn – sopphøsten 2007

Av **Thyra Solem, Marthe Gjestland og Sigmund Sivertsen**

Sopphøsten var av vekslende kvalitet, men matsopp-plukkere hadde et riktig eldorado med mengder av

steinsopp, kantarell og blek pigg-sopp. I begynnelsen av september bugnet det av all slags sopp, en sær-

deles heldig situasjon siden musse-
rongligaen arrangerte Høstsopptreff
2007 på Quality hotell Panorama på
Tiller. Nesten 100 personer fra hele
landet var på soppturer i Trondheim
og omegn 8. og 9. september. Til da
hadde soppsesongen sør i landet og
på Vestlandet vært svært dårlig, så
det var moro å vise fram skog som
struttet av sopp!

Mange fine funn ble gjort under
sopptreffet, men også tiden før og
etter ga utbytte. Den lille, vakre kar-
minslørsoppen *Cortinarius anthra-
cinus*, ble funnet både her og der og
er nå tatt ut av rødlisten (kanskje
nettopp derfor – også nå som vi har
lært oss den!) Mørkfiolett slørsopp
Cortinarius violascens ssp. *hercyni-
cus* er en storslagen opplevelse, den
er stor og bare så utrolig mørkfiolett.
Kalkkrevende, men på Gåsland, Hø-
londa, er det kalk i dagen. Rødneende
slørsopp *Cortinarius cyanites* ble og-
så funnet der. Den er funnet noen få
ganger i Trøndelag tidligere, men i
år dukket den opp på flere nye loka-
liteter. Siden soppkjøttet rødner
raskt, er den ganske grei å bestem-
me. *Cortinarius transiens* er uten
norsk navn og rødlistet i kategori
DD; datamangel. Vel, vel. Den er
funnet både på Lykstadåsen og søn-
dre del av Reppeåsen i Trondheim
under høstsopptreffet. Dette er kan-
skje litt vel omtrentlig stedsangivelse

når det gjelder rødlistefunn, men sa-
ken er den at slørsopp er ofte så van-
skelig å bestemme at det er først ved
etterarbeidet at en del sopp – og sær-
lig slørsopp – blir fravristet identitet-
en. Ut og let!

Børsteseigsopp *Marasmius cohae-
rens* er ny for Trøndelag, den ble
først funnet i Selbu i høst, og seinere
i Trondheim. Dette er en liten spin-
kel sopp som mest ligner på en hette
Mycena, men den har en mørk og
veldig blank og stiv stilk, og kanten
på skivene er helt lodne av cystidier
som stikker ut.

Grå trompetsopp *Craterellus undula-
tus* ble funnet i Lauglolia under høst-
sopptreffet, dette er den tredje lokali-
teten i Trondheim som inntil for no-
en år siden var det nordligste lokali-
teten for denne arten, men nå er den
også registrert i Austråtlunden og i
Rissa på nordsiden av Trondheims-
fjorden.

I Lauglolia ble det også gjort et funn
av marsipankremle *Russula grata*.
Den er til forveksling lik stankkrem-
le *Russula foetens*, men har en beha-
gelig lukt av bitre mandler (marsi-
pan). Den er nå fjernet fra rødlista. I
Trøndelag er den tidligere registrert
fra Åfjord. Gulbrun storpigg *Sarco-
don versipellis* er også nær truet,
men denne arten har en rekke lokali-

teter i Trøndelag og virker temmelig årviss på disse.

Gråkjuke *Boletopsis leucomelanea*, nær truet, ble funnet rikelig i Simsåsen, Jonsvatnet og Lauvåsen, Leinstrand. Disse lokalitetene er også nærmest årvisse, men jammen er dette en art som ikke er lett å få øye på; gråsvart oppå og dypt i vegetasjonen.

Skjegghatt – *Ripartites tricholoma* var ny for de fleste. Den ligner i første omgang på en av de ”ubestemmelige” traktsoppene helt til man legger merke til den dunhårete hatt huden og en strihåret hattkant. Den er tidligere funnet i Tømmerdalen og på Steinan i Trondheim, nå også i arboretet i Ringve botaniske hage. Og sannelig ble den funnet på Stod feltstasjon, Snåsa, sent på høsten.

Gulkantmusserong *Tricholoma viridilutescens* er stadig rødlistet som nær truet. Den ble registrert på fem lokaliteter i Trondheim under sopp-treffet. Det er jo betryggende å vite. Den store overraskelsen var et funn av *Tricholoma borgsjoeënse* – ny for Norge - i Lykstadåsen. Den er nylig beskrevet som ny for vitenskapen, så dette var et ekstra fett funn. Profes-

sor Gro Gulden er i ferd med å skrive mer utførlig om dette.

Høsten 2007 var ikke noe særlig år for beitemarksopp, men grå narremusserong *Porpoloma metapodium* - sårbar - var en liten sensasjon. Det er mange funn i Møre og Romsdal og to funn i Nord-Trøndelag. Endelig er den på plass i Sør-Trøndelag også, i beitemark på Lian, Trondheim.

Sopputstillingen 2007 ble holdt på Quality hotell Panorama siden all soppen allerede var der, og musserongligaen var litt spent på om folk fant veien dit. Det var ingen grunn til bekymring, 100 betalende besøkende og en del barn var ivrig tilstede.

Musserongligaen har også stått for sju soppkontroller på forskjellige steder i marka i forbindelse med søndagsturen som Trondheim Skiklubb arrangerer. Dette er et populært tiltak.

Thyra Solem, Marthe Gjestland,
Sigmund Sivertsen
NTNU Vitenskapsmuseet, Seksjon
for naturhistorie
thyra.solem@vm.ntnu.no

Lokalfloraprojekt – Flora Midt-Norge

En svært foreløpig presentasjon ved **Arne S. Odland**
(En grundigere presentasjon er planlagt i forkant av årsmøtet)

Fra pilot til permanent prosjekt i samarbeid med Vitenskapsmuseet
Trøndelagsavdelingens lokalfloraprojekt går inn i en ny fase ved at samarbeidet med Vitenskapsmuseet nå ser ut til å bli formalisert. Det ble avviklet et koordineringsmøte 23. oktober med betydelig grad av fellesforståelse mellom partene. TLA avholdt styremøte 29. oktober 2007 med presentasjon av referat fra koordineringsmøtet. Men det ble liten tid til å gå i dybden på de enkelte punktene pga. prioritering av andre poster (bl.a. vårens møteprogram).

I tillegg til (1) **feltarbeid/registrering i felt** (som pilotprosjektet hittil har konsentrert seg om), blir (2) **registrering (i database)** av felldata og (3) **publikasjon** av sistnevnte viktig for det permanente prosjektet. Samhandling og partenes utfylling av hverandres roller vil variere ut fra formål og hensiktsmessighet på de ulike punktene. Skal prosjekt og samarbeid lykkes, må definering av prosjektmål, tidsavgrensning etc. prioriteres. Herbariet (Vitenskapsmuseet) vil presentere kart med foreliggende artsregistreringer som grunnlag for lokalisering av videre registreringer. Ett av målene for publikasjon vil være utgivelse av **oppdaterte kart for enkeltarter** på nettet. Praktiske løsninger for slike kart vil bli avklart etter hvert. En erkjenner

at nettløsninger med **gode presentasjoner og identifisering** av hvem som har registrert hva (og hvor) vil være vesentlig for prosjektet (bl.a. som insentiv for god oppslutning). Her kommer etter hvert også ADBs "Artsportalen" inn i bildet. Faktaark for de enkelte artene vil her inngå. Hensiktsmessig innlasting av data vil bli klarlagt, bl.a. ved tilrettelegging for TLA-deltakelse.

To hovedprosjekter

Foreløpig ser det ut til at følgende blir opplegget for vårt lokalfloraprojekt (prosjekt 1):

Hovedprosjekt 1. Krysslisterprosjekt

Videreføring av artsregistrering slik disse ble utført i 2006 og 2007. Dette hovedprosjektet er basert på utfylling av krysslister for definerte arealenheter (i utgangspunktet kvadratkilometer) i utvalgte områder, fortrinnsvis enkeltkommuner. Det kan vise seg praktisk å definere regioner bestående av flere enkeltkommuner, der én slik region kan være kommunene omkring Trondheim. Videreføring av dette opplegget betyr at en så undersøker Midt-Norge region for region. Alternativet er å undersøke kommunene i "spredt orden" for gradvis å dekke de hvite flekkene på kartet for Midt-Norge som helhet. Foreløpig har pilotpro-

sjektet ”kretset omkring” Trondheim for å skaffe erfaring og for å bygge på den gruppen av entusiaster som etter hvert har etablert seg i denne ”sub-regionen”.

Plan for 2008 ser nå slik ut:

Malvik og/eller Melhus: En til to helger i løpet av sommeren.

Snillfjord: En langhelg i løpet av sommeren, evt. med mulighet for overnatting. Et slikt opplegg vil gi relevant erfaring til vi etter hvert begynner registrering av fjernere beliggende kommuner. Men ettersom Snillfjord kun befinner seg ca. en time fra Trondheim vil deltakere kunne delta på dagsbasis. Vi vil imidlertid vurdere å organisere overnattingstilbud som både innebærer enklere transport og at vi da kan gjennomføre kveldsøker med tid (og rom) for artsbestemmelse og kursing i artsbestemmelse. Tilbud om overnatting gjør det også mer attraktivt for deltakere utenfra, fra andre landsdeler mv. Det gjelder da å unngå kollisjon i tid med øvrige lokalfloraprojekter (Østfold i slutten av juni, Salten i slutten av juli), men vi vil prioritere lokale medlemmers ønsker på dette punktet.

Hovedprosjekt 2. Registrering av enkeltarter

Forslaget bygger bl.a. på behovet for et enkelt opplegg, dvs. korte turer uten mye planlegging. Enkeltpersoner og smågrupper vil her kunne gjennomføre botaniske turer med mulighet for registrering av planter uten å

måtte fylle ut en ”avansert” og omfattende kryssliste.

Delprosjekt 1: Kommuneblomster

Kartlegging av voksesteder for kommuneblomstene i trøndelagsfylkenes 49 kommuner. Dette er et konsept som muliggjør reell deltakelse over hele området og som dessuten lett vil kunne få større oppmerksomhet, bl.a. med den lokale pressen på banen. Hensiktsmessig organisering er under drøfting, og interesserte lesere bes meddele synspunkter.

Delprosjekt 2: Utvalgte enkeltarter (f.eks. fjelltettegras, søterot, huldregras, dalfiol)

Fire-fem utvalgte arter kan bli definert for å fokusere på en håndterlig gruppe enkeltarter. Medlemmene bes registrere funn og meddele disse til Foreningen. Detaljer i organisering vil vi komme tilbake til.

Publikasjon

Det vil bli utarbeidet nettløsninger. Muligens kan det bli snakk om publikasjoner i form av (foreløpige) flo-raer som oppdateres jevnlig.

Kan du delta i 2008?

I så fall bidrar også du til økt kunnskap om landsdelens biologiske mangfold. Kryss av i tabellen nedenfor på helger du kan delta - som en foreløpig vurdering. Endelig plan utarbeides på grunnlag av samlet besvarelse.

**SAMME SKJEMA VIL BLI TIL-
GJENGELIG PÅ E-POST OG BES-
UTFYLT DER. DERSOM DU FO-
RETREKKER DET, SÅ SEND
SKJEMAET I POSTEN TIL BO-**

**TANISK FORENING. OM DU
TAR FORBEHOLD MHP. MAL-
VIK, MELHUS ELLER SNILL-
FJORD, SÅ SI FRA OM DET.**

Periode	Tidspunkt	Kryss av for alternativ du kan delta		
		1-2 dager (kl. 9-16)	3-4 dager (kl. 9-16)	*ev. med over- natting (kan bli aktuelt for Snill- fjord)
Periode 1	21. - 22. juni			
	28. - 29. juni*			
	5. - 6. juli*			
Periode 2	19. - 20. juli*			
	26. - 27. juli*			
	2. - 3. august*			
Periode 3	16. - 17. august			
	23. - 24. august			
	30. - 31. august			
Andre perioder (som passer bedre for deg)				

*Kursalternativ med overnatting

Smånotiser, 1:

Leste med stor interesse Eli Fremstads blåveisartikkel [i Orebladet 1-2007].

Det er en plante som ikke vokser i Møre og Romsdal, skriver hun. Jeg bor i Møre og Romsdal, i grensekommunen Rindal, og fotograferte blåveis i år:

<http://www.trollheimsporten.no/Default.asp?WCI=DisplayGroup&WCE=4483&DGI=4483>

Men jeg har ennå ikke fått avklart om den er plantet ut en gang i tida... Bestanden har i hvert fall spredt seg de siste åra, og det var sikkert 15-20 individer på lokaliteten nå i vår.

På samme nettside står det rapporter om voldsom vårkål-spredning i Rindal, en art som jo Egil Aune kartla i Møre og Romsdal i 2006 ifølge Orebladet [nr. 1-2006].

Så kanskje både Fremstad og Aune kan ha interesse av disse observasjonene her i Rindal.

Vennlig hilsen
Gunnar Bureid
6657 Rindal

Smånotiser, 2:

Jeg har lenge undret meg over de store fargeforskjellene på hvitveisa, og hva de skyldes.

Når jeg tenker tilbake til min barndom, så synes jeg å huske at de rosa-fiolette og blå-fiolette variantene var

mer sjeldne å se enn de hvite. Med andre ord, så synes jeg det er mye å se av de fiolette variantene nå for tiden.

Jeg har spekulert i retning av jordsmonn, annen vegetasjon, sollys, fuktighet og forurensning, men har kommet til at det ikke kan skyldes noen av delene, da de forskjellige fargevariantene ofte er å finne i samme områder.

Med vennlig hilsen
Astri S. Brun

NBF-TLA – ekskursjonsrapporter 2007

Torsdag 3. mai til Stokkbekken, Trondheim

Denne våturen gikk langs Stokkbekken fra Dragvoll til Charlottenlund. I forkant av ekskursjonen hadde Adresseavisen fine oppslag om ekskursjonen og området, og dette var nok en viktig grunn til at over seksti personer møtte opp kl. 18 (se bilder fra turen på neste side).

Dette er et av de få eksemplene på en relativt intakt og sentrumsnær bekkedal med godt utvikla gråolderheggeskog i Trondheim. Dalen har nok tidligere vært beita, men i dag framstår stordelen som en ren gråolderheggeskog. I nedre deler av tra-seen vi fulgte er det imidlertid gjen-

groende, halvåpne enger som vitner om tidligere tiders bruk.

Vegetasjonen var ikke kommet spesielt langt, men vi fikk sett flere vårarter i blomst. Gullstjerne *Gagea lutea* er den minst vanlige av disse artene. Mange andre arter ble også demonstrert, ikke minst en del fuktkrevende karplanter, men også mer eller mindre vanlige trær, busker og moser. Krokodillemose *Conocephalum conicum*, rips (antakelig villrips *Ribes* cf. *spicatum*) og skogsivaks *Scirpus sylvaticus* var blant disse.

Det ble ellers lagt vekt på å formidle de spesielle naturverdiene som fins i gråolderheggeskog i Trøndelag. Rike, velutvikla utforminger på marine

avsetninger i boreonemoral og sørboreal vegetasjonssone har et høgt mangfold i en rekke artsgrupper, og er viktig å ta vare på. Slike områder er utsatt for nedbygging og forsøpling, og både ekspansjon av bebyggelse og virksomhet knytta til jordbruk er aktuelle trusler. Ravinedalen langs Stokkbekken er også utsatt. Det er svært mye søppel i området. Gangstien vi fulgte gjør dalen tilgjengelig for langt flere, men bidrar paradoksalt nok til å forringe områdets naturkvaliteter. Dette er et dilemma i mange sentrumsnære naturområder, og vi må være klar over at tilrettelegging for friluftsliv kan ha uheldige konsekvenser.

Anders Lyngstad

Lørdag 12. mai til Varggangslia, Rissa

Initiativet til denne ekskursjonen kom fra den såkalte "musserongligan", dvs. soppinteresserte i Nyttvekstforeningen. Ekskursjonsledere var Marthe Gjestland og Sigmund Sivertsen.

Vi var fem deltakere inklusive turlederne som denne vårdagen tok turen over fjorden til de frodige hasselliene ned mot Trondheimsfjorden. Vi hadde et lite håp om å finne noen vårsopper, men blant avblomstret blåveis *Hepatica nobilis* og blader av tannrot *Cardamine bulbifera* og sannikkel *Sanicula europaea* var det ikke tegn til en eneste hattsopp... Så

det ble sopping på pinner og ved. Det ble ingen sensasjonelle funn. Kjuker som ospeildkjuke *Phellinus tremulae*, skorpekjuke *Datronia mollis*, sinoberkjuke *Pycnoporus cinnabarinus* og hasselkjuke *Dichomitus campestris* er lett å se og greie å sette navn på. Mye verre er det med tynne overtrekk og små skåler. Til sammen fikk vi navn på ca. 25 arter.

Marthe Gjestland

Lørdag 2. juni til Svinviks arboret, Todalen i Surnadal

Denne turen ble arrangert i samarbeid med "Byen, bygdene og kunnskapen". Klokka 09.00 var det bussavgang fra Leüthenhaven i Trondheim. 34 deltakere betalte hver 300 kr som dekte reisa, omvisning og kaffe med vaffel.

Svinviks arboret var i utgangspunktet en privat hage anlagt av ekteparet Anne og Halvor Svinvik. Arbeidet med arboretet starta i 1943, og var på 1960-tallet en av de største samlingene av trær og busker som privatpersoner har klart å skape i Norge. I 1971 donerte ekteparet Svinvik eiendommen med hele plantesamlinga til Vitenskapsmuseet i Trondheim som nå er en del av NTNU (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Nordmøre museum, Surnadal kommune og NTNU Vitenskapsmuseet har for perioden 2006–2009 inngått en intensjonsavtale med

mål om å videreføre og videreutvikle Svinviks arboret som en regional ressurs.

I hagen, som ligger på nordsida av Todalsfjorden, vokser trær, busker og urter som vi knapt venter å finne så langt mot nord. Rododendronblomstringa i månedsskiftet mai-juni er et høydepunkt. På grunn av terrenget, blir det ikke gitt omvising for grupper som er større enn 20 personer slik at deltakerne måtte deles på to grupper. En halvpart ble vist rundt i anlegget mens de andre kosa seg med kaffe og vafler, eller ”bakels” som det heter lokalt. Mange kjøpte også arboret-kafeens lunsjtallerken.

Anlegget er dominert av ca. 250 bartreslag og rundt 350 slag av rododendron. I disse talla er medregna arter, underarter, varieteter, kultivarer og ikke navngitte hybrider. Det fins også mange lauvtrær og busker. Det var naturligvis ikke tid til å se på mer enn en brøkdel av dette, men vi fikk i alle fall et inntrykk av frodigheten i arboret og nyte rododendronblomstringa, bl.a. mange som stammer fra frø som Halvor Svinvik sådde for 40-50 år sia og som nå har blitt små trær, 3-5 m høge eller mer. Vi fikk også med oss forskjellen på alltidgrønne rododendroner og de som feller blada om høsten og blir kalt asalea. Bartrærne fikk vi dessverre lita tid til å se på, men det kan bli nye turer seinere år. Det vi måtte få med oss i 2007 var blomstrende svartbambus (også kalt svartrøgras)

Fargesia nitida, for det kan bli hundre år til neste gang arten blomstrer i Norge. Da vi kom tilbake til Trondheim på sein ettermiddag/tidlig kveld sa flere av deltakerne at de håpa på en ny Svinviktur i 2008.

Egil Ingvar Aune

Villblomstenes dag søndag 17. juni 2007 i Trøndelag

Villblomstenes dag er et nordisk arrangement som er en årlig begivenhet hvor målsettingen er å stimulere folks interesse for lokal flora. I Norge blir det arrangert turer rundt i hele landet i regi av Norsk botanisk forening.

I år ble det gjennomført ni turer i Trøndelag, se tabell for oversikt. Turene ble annonsert i Kunnskapskalenderen, Adressa, Orebladet, hjemmesiden til Trøndelagsavdelinga, de nasjonale internettssidene for Villblomstenes dag og med plakater i lokalmiljøet hvor turene ble arrangert. Det var et vellykket arrangement med 169 deltagere totalt på alle turene.

I år var det fint sommervær denne dagen så alt lå til rette for fine turer. Det var omtale av turene i flere lokale aviser. Neste år er Villblomstenes dag 15. juni. På de nasjonale internettssidene for Villblomstenes dag (www.villblomstenesdag.no) og Trøndelagsavdelingas hjemmeside (www.ntnu.no/vmuseet/nathist/nbf)

_fla) legges kontinuerlig ut oppdatert informasjon om arrangement til neste år. På www.villblomstenesdag.no kan også de som ønsker det melde sin interesse som turledere eller ta kontakt med Trøndelagsavdelinga direkte. Turene for 2008 blir annonsert som i 2007. De fleste som var

turledere i år hadde en fin opplevelse med engasjerte deltagere, og mange ønsker også å være turleder til neste år. Jeg vil med dette takke alle som har vært turledere i 2007.

Line Johansen, koordinator for Villblomstenes dag i Trøndelag

Turer 2007:

Turleder	Sted	Samarbeidspartner
Egil Ingvar Aune Martin Steinveg	Hemne: Asplia	Hagelaget Hemne
Lucie Kjelvik	Levanger: Børsåsen	
Stephen Barstow Jan-Erik Kofoed Sigrid Lindmo Jarle Inge Holten	Malvik: Malvikodden	Trondheim nyttevekstforening
Tor Bjørgen Arnt Steinvik	Stjørdal: Steinvikholmen	
Sigmund Sivertsen Dag-Inge Øien	Trondheim: Leinstrand, Laugolia	
Thyra Solem	Trondheim: Kuhaugen	
Arne Odland Sverre Lundemo	Trondheim: Ladestien	
Asbjørn Moen Berit Forbord Moen	Trondheim: Teisendammen	
Simen Bretten	Oppdal: Småbruket	Småbruket i Oppdal

Søndag 1. juli til Smotta på grensa Rennebu/Oppdal

Ingen deltakere møtte, så vi må nok ta sjølkritikk på for dårlig markedsføring. Turleder Arild Krovoll rapporterer: "Jeg gikk meg en tur på Leverkinna i stedet, det blir på "skygesida" (nordsida) og midt imot Smotta, og denne bød ennå på en ri-

kelig *Dryas*-blomstring, ennå rikelig gullmyrklegg i blomst, mye grep-lyng, blålyng og fjellpryd i snøleiene, masse fjellkvitkurle, masse fjellsmelle og grønne enger med *Artemisia* på toppen."

Bilder fra turen finnes på <http://www.krovoll.net/Leverkinna/2007/>

Mandag 2. juli til Sølendet, Brekken i Røros

Den årlige omvisningen i Sølendet naturreservat, arrangert sammen med "Byen, bygdene og kunnskapen" gikk av stabelen 2. juli. Guider var Asbjørn Moen, Berit Forbord Moen og Anders Lyngstad.

Det var svært stor interesse for årets ekskursjon og DKNVS hadde satt opp egen buss fra Trondheim. I alt 82 personer møtte opp! Været var ikke det beste, men det var stort sett oppholdsvær så lenge omvisninga varte. De frammøtte fikk likevel en flott dag på Sølendet. De ble gitt generell informasjon om Sølendet ved Nerlaua og et par timers guiding langs naturstien i reservatet. Det ble orientert om hydrologien i området som gjør Sølendet unikt, om forskning og skjøtsel i reservatet samt glimt fra tida da området ble brukt som slåttemark. Ved Dalbua var det kafferast og orientering om skjøtelsesarbeidet med demonstrasjon av skjøtelsesutstyr ved oppsynsmann Tom Johansen fra Røros kommune/SNO.

Mange av artene karakteristiske for rikmyr og urterike engskoger ble demonstrert underveis. Det var tidlig i orkideblomstringa enda, men marihand-artene var kommet godt i gang, og alle fikk se rikelige mengder med både blodmarihand *Dactylorhiza incarnata* ssp. *cruenta*, skogmarihand *D. fuchsii*, lappmarihand *D. lapponica* og flekkmarihand *D. ma-*

culata. Også svartkurle *Nigritella nigra* ble demonstrert.

Dag-Inge Øien

Søndag 8. juli til Blåberga i Meråker

Ingen påmeldte, og turen ble derfor avlyst.

Søndag 15. juli til Bangberga i Stjørdal

Surt vær og regn førte til at turen ble noe forkortet, og at inventeringen kanskje ble litt ufullstendig, da vi ikke tok sjansen på å klatre opp til de mest eksponerte fjellhyllene (glatt og sleipt). Derfor bør det tas en ny tur under tørrere omstendigheter, kanskje allerede neste år.

Helhetsinntrykket var en særdeles rik og frodig lokalitet med gamle, svære almetrær og et tett tre-/busksjikt. Vegetasjonstypen kan trolig kalles en rik utgave av D5 – gråor-almeskog. Det ble registrert 122 arter på kryssliste. Det skal ha vært funnet svarterteknapp *Lathyrus niger* her, men den så vi ikke. Fra åkerkanten nederst i lokaliteten var høye "ugras"-stauder dominerende. Så mer småvokste urter og stauder virket å være på vikende front. Ca. 15 ugrasarter nederst i kanten mot dyrkamarka ble også notert. Medregnet leder var det fem deltakere.

Tor Bjørgen

Ekskursjoner første halvår 2008

Norsk Botanisk Forening, Trøndelagsavdelinga

Postadresse: Vitenskapsmuseet, Seksjon for naturhistorie, 7491 Trondheim

Besøksadresse: Schøninghuset, 3. et., Erling Skakkes g. 47 A, Trondheim

e-post: nbf.tla@vm.ntnu.no

Søndag 25. mai: Vårtur til Troms-dalen (Levanger/Verdal).

Vi legger årets første tur til et botanisk attraktivt område med mye kalkrik berggrunn. Vi tar utgangspunkt i området omkring Ramsåsen og regner med å finne mye interessant både av sopp og planter. **Heldagstur med avreise fra Vitenskapsmuseet kl. 9.00 eller fra Okkenhaug kirke kl. 10.30. Påmelding innen 22. mai på tlf. 73 59 22 60 med beskjed om bilplass ønskes.**

Ledere: Sigmund Sivertsen og Dag-Inge Øien.

Søndag 15. juni: Villblomstenes dag kl. 11.00.

Når blomsterprakten er på sitt mest spennende, arrangerer de nasjonale botaniske foreningene i Norden turer i nærmiljøet. Turene passer for alle aldersgrupper og starter på angitte oppmøtestedet. De fleste turene er av 2-3 timers varighet, med innlagt matpause. Alle turer starter klokka 11.00.

Dette er kun et foreløpig program, flere turer planlegges. Informasjon

om eventuelle flere turer og endringer blir gitt på [ekskursjonsoversikten](#) på NBF-TLA sine nettsider og på de nasjonale sidene for villblomstenes dag (www.villblomstenesdag.no). Se også annonseringa i Kunnskapskalenderen.

Trondheim: Leinstrand. Laugolia

Møtested: P-plassen ved svingen Gaulosen

Turledere: Dag Inge Øien, Sigmund Sivertsen

Trondheim: Ladestien

Møtested: Parkeringsplassen i Devlebukta

Turledere: Arne Odland, Sverre Lundemo

Turen går langs brei og fin sti.

Trondheim: Teisendammen

Møtested: Byåsen butikkssenter

Turledere: Asbjørn Moen, Berit Forbord Moen

Turen går langs brei og fin sti.

Oppdal: Småbruket, Lønset

Møtested: Småbruket

Turledere: Simen Bretten, Frans Horvli

Hemne: Magerøya

Møtested: Gjengstøa (for fri båtskyss over sundet)

Turledere: Egil Ingvar Aune, Martin Steinveg

I samarbeid med Hemne Hagelag.

Bruk gjerne støvler for å kunne gå i vått terreng.

Trondheim: Kristiansten festning

Møtested: P-plassen i Festningsgaten

Turleder: Thyra Solem

Malvik: Flatholman

Møtested: P-plassen ved Flatholman i Muruvik

Turledere: Jan Erik Kofoed, Jarle Holten, Stephen Barstow, Line Johansen, Sigrid Lindmo

I samarbeid med Trondheim nyttevekstforening.

Mandag 7. juli: Åpen dag med omvisning i Sølendet naturreservat på Brekken.

På Sølendet finner vi store rikmyrer med overdådig blomstring av orkideer som brudespore og lappmarihand. I reservatet drives det aktiv skjøtsel for å hindre gjengroing av de artsrike slåttemyrene. Det vil bli en demonstrasjon av skjøtelsesmetodene som brukes.

Omvisning ved botanikere fra Vitenskapsmuseet under ledelse av professor Asbjørn Moen.

Frammøte kl. 12.00 på parkeringsplassen ved Sølendet naturreservat. Avkjørsel ved brua over Glå-

ma. Beregn tre timers kjøring fra Trondheim.

NB! NB!

På forekommen anledning overbringer redaktøren med dette et hjertesukk fra foreningas sekretær:

Alle medlemmer av NBF-TLA oppfordres om å sende sine e-postadresser til foreninga! Dette gjør det mulig for styret å sende ut informasjon og påminnelser o.l. kjapt og direkte til flest mulig medlemmer. Og til alle dere medlemmer samt eventuelle andre som allerede mottar informasjon på e-post fra foreninga: Husk å melde fra om dere endrer e-postadressen deres! I samme slengen tar vi med en oppfordring til alle om også å melde fra om endringer i postadressene sine!

Red.

INNHold

Lederen har ordet 3

Artikler

Eli Fremstad:

Tre arter å bry seg om:

Gulveis, stavklokke og

vårmarihand 4

Tommy Prestø & Dagmar Hagen:

Katsuratre – et levende

fossil forvillet i Trønde-

lag 9

Svein Båtvik:

Arter som finnes i Trønde-

lag i ny norsk rødliste for

karplanter 2006, II 13

Lois Marie Granskog:

Mesterrot funnet 27

Thyra Solem, Marthe Gjestland

& Sigmund Sivertsen:

Feite funn – sopphesten

2007 29

Smånotiser, 1 34

Smånotiser, 2 35

Foreningsstoff

Lokalfloraprojektet – Flora

Midt-Norge 32

NBF-TLA – ekskursjons-

rapporter 2007 35

Ekskursjoner første halvår

2008 41

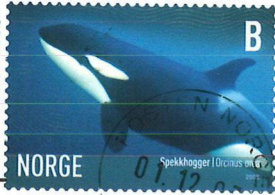
Møteprogram for våren 2008 44

STOFF TIL NESTE NUMMER AV OREBLADET

For at bladet skal fortsette å gi en presentasjon av plantelivet i Trøndelag, må alle som har noe å bidra med ta kontakt med redaksjonen. Det kan dreie seg om nærmest hva som helst av botanisk stoff med tilknytning til vårt område, små og større artikler f.eks om hvilke prosjekter og botaniske aktiviteter som forskere og studenter driver med, artikler med botanisk tilsnitt innenfor tema som alger, sopp, moser, lav, karplanter, habitater, plantekjemi, plantefysiologi, planteanatomi, plantemedisin, autøkologi, landskapsøkologi, fenologi, plantegeografi, taksonomi, inventeringer, floraprojekter, sjekklistor, forvaltning, undervisning, oppskrifter, osv.; notiser om interessante funn (gjerne med foto), tips om ekskursjonsområder, bokomtaler, og ideer til foreningsaktiviteter kan være noen eksempler.

Frist for manuskripter til vårnummeret: 1. april 2008

Olva Dahle Svanholm
Bugges vei 6 B
7051 TRONDHEIM

B

Returadresse:

Norsk botanisk forening
Trøndelagsavdelingen
Vitenskapsmuseet
Seksjon for naturhistorie
7491 Trondheim

Møteprogram våren 2008

Alle møtene starter kl. 19⁰⁰, og foredragene etterfølges av ei enkel servering og sosialt samvær. Møtene holdes i Vitenskapsmuseet i Trondheim, i auditoriet i Suhmhuset, Elvegata 6 (samme hus som Middelalderutstillinga og Café Magasinet; inngang til museets gårdsplass enten fra hjørnet Elvegata/Kalvskinnsgata eller fra Gunnerus' gate).

Mandag 7. januar 2008: Ecuador: Der biodiversiteten tar pusten fra deg.

Misjonskonsulent **Olav Dahle Svanholm** har bodd ni år i Ecuador, og vil gi oss et generelt inntrykk av den ufattelige variasjonen og mangfoldet som er i Ecuador, også botanisk. Landet er 2/3 av Norges areal, men har kanskje 10 % av verdens plantearter.

Månedens art: Strutseving *Matteuccia struthiopteris* presentert av Arne S. Odland.

Mandag 4. februar: Korsblomstfamilien – mer enn kinakål og brokkoli. En presentasjon med fokus på modellartene vårskrinneblom og aurskrinneblom.

Korsblomstfamilien er svært mangfoldig og inneholder vanlige kulturplanter som blomkål, kålrot og nepe. Vårskrinneblom og slektningen aurskrinneblom *A. petraea* er studieobjekter for kveldens foredragsholder, stipendiat **Sverre Lundemo**, Institutt for biologi, NTNU.

Månedens art: Vårubloom *Draba verna* presentert av Sverre Lundemo.

Mandag 3. mars: Det blomstrende fjellet.

Førstelektor **Trond Kristoffersen** fra TØH; HiST, har flere interesser enn årsregnskap og merverdiavgift. Bl.a. har han lenge vært interessert i både botanikk og fotografering, og har nylig gitt ut boka "Det blomstrende fjellet". I foredraget vil Trond presentere smakebiter av både natur- og plantebildene sine.

Månedens art: Hvitkløver *Trifolium repens* presentert av Line Johansen.

NB: Møtet vil bli kombinert med årsmøte i NBF TLA. Medlemmene får innkalling og års- møtepapir i posten. Årsmøtet starter kl.19.00, dvs. at foredraget starter ca. 19.30.

Mandag 7. april: Artsdatabanken – vi trenger deg! En arena for folkelig medvirkning.

Seniorrådgiver **Lisbeth Gederas** i ADB inviterer til medvirkning. ADB tilrettelegger en rekke produkter og tjenester som har til hensikt å formidle kunnskap om biologisk mangfold i Norge. I arbeidet med å sette økt fokus på arter og naturtyper, er det viktig at kunnskapen som finnes både i vitenskaplige institusjoner og i frivillige organisasjoner blir brukt.

Månedens art: Soterot *Gentiana purpurea* presentert av Arne Jakobsen.

Mandag 5. mai: Trøndelags botaniske mangfold. Hvordan står det til i 2008?

Bli med på en orientering om foreningas egne undersøkelser av Midt-Norges planteliv. I tillegg til orientering om foreningas lokalfloraprojekt (ved **Arne Odland** og **Egil Ingvar Aune**), blir det holdt et kurs i artsbestemmelse av utvalgte plantegrupper med vekt på starrslekta *Carex* ved professor **Kjell Ivar Flatberg**, NTNU Vitenskapsmuseet.

Månedens art: Norsk timian *Thymus praecox* ssp. *arcticus* presentert av ...